

DİL NEHRİ 5

Kasım-Aralık 2023

Cumhuriyetimiz ve Edebiyatımız Soruşturması

SORUŞTURMA
KATILIMCILARI

HÜLYA SOYŞEKERCİ
VOLKAN HACIOĞLU
HÜSEYİN PEKER
BAKİ AYHAN T.
HİLMİ HAŞAL
BÜLENT GÜLDAL
SENCER BAŞAT
FURKAN ÇİRKİN
ZELİHA AYPEK
DURAN ER
ÜNSAL ÇANKAYA
HASAN ULAŞ
YENER ÇETİN
ALİHAN ÇETİNER
KEVSER EKE
MUZAFFER KETEN
BÜLENT BULUT
MUSA ÖZ

EMEĞ PAYI: PDF 30 TL

SİYAH-BEYAZ: 50TL

RENKLİ: 75 TL

SİYAH-BEYAZ KARGO: 75TL

RENKLİ KARGO: 100 TL

ŞİİR-ÇEVİRİ ŞİİR: ADSIZ NESİN, BÜLENT GÜLDAL, BURCU TÜRKER, YENER ÇETİN, MÜCAHİT AYGÖREN, FİLİZ KALKIŞIM ÇOLAK, HALİM YAZICI, HİLMİ HAŞAL, MEHMET RAYMAN, HATİCE TARKAN DOĞANAY, ÜNSAL ÇANKAYA, VOLKAN HACIOĞLU, VOLKAN HACIOĞLU- R. BURNS

ÖYKÜ-DENEME-ELEŞTİRİ, İNCELEME: AYTEN MUTLU, VİCDAN EFE, H. İHSAN SÖNMEZ, NURDAN ALADAĞ, BENGÜL ALKAN, MEHMET BİNBOĞA

RESİMLER, FOTOĞRAFLAR: ALİ HİKMET VARLIK, NİLDEN SARGUT, FURKAN ÇİRKİN, SEREN YILDIRAN, MUAMMER KOCABAŞ, ELİF BURCU ÇARK

ŞEHİR DESTEKÇİLERİ

Şehir destekçilerimiz dergimizi başta sosyal medya olmak üzere çeşitli platformlarda tanıtan, edebiyatsever, sanatsever, hayatsever tanıdıklarıyla dergimizin yüz yüze söyleşisini yapan, dergimizin sınırlı basılı dağıtımını üstlenen, isterlerse reklam bulup bundan pay alan kişilerdir. Ek olarak veya yeni olmak üzere şehir destekçilerine ihtiyacımız var. Bilhassa İstanbul, Ankara, İzmir, Balıkesir, Edremit Körfezi, Eskişehir, Samsun, Zonguldak...

İSTANBUL: Cansaran Kızıldaş

ANKARA: Aslı Karataş

BURSA: Duran Er, Hilmi Haşal, Elif Burcu Özkan

BALIKESİR MERKEZ:

Mücahit Aygören, Türkan Gökçül

BALIKESİR ve EDREMIT KÖRFEZİ: Bülent Güldal

BALIKESİR, BANDIRMA: Muzaffer Ketten

İZMİR: Bülent Bulut, Şerif Tezgörenler

ANTALYA: Nadir Demir

KONYA: Ayşe Meltem

AYDIN, KUŞADASI, SÖKE: Özlem Çallı

MUĞLA, MARMARIS: Halim Yazıcı

STRASBOURG, FRANSA: Zeliha Aypek

BAKÜ, AZERBAYCAN: Ramil Zeynalov

AKDENİZ'E DOĞRU

Eğilmez başımıza taç yaptık

hürriyeti,

Zaferle

kalbimize yazdık Cumhuriyeti...

Ömer Bedrettin Uşaklı

KÜNYE

Editör ve Tasarımcı:

Mücahit Aygören

Şiir Destekçisi:

Bülent Güldal

Öykü Destekçisi:

Vicdan Efe

Deneme Destekçisi:

Barış Erdoğan

Çeviri Destekçisi:

Volkan Hacıoğlu

mucahit-aygoren@dilnehri.com

www.dilnehri.com

Her hakkı saklıdır. Yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Kaynak gösterilip alıntı yapılabilir.

Yayınevi, kitabevi, kitap-kafe, kafe, kitap, dergi, eğitim kurumları, sinemalar, filmler, restoranlar vb. yerler başta olmak üzere uygun fiyatlara sitemize etkili reklam alınır.

Kapak Resmi: Kurtuluş Savaşı sırasında Selahattin Ömer'in yaptığı "Şanlı Bayrağım" temalı propaganda afişi (1921) Ankara Milli Kütüphane Koleksiyonu

Kaynak gösterilmeyen resim ve fotoğraflar: Pinterest

İÇİNDEKİLER

Şiirler-Çeviri Şiirler

Bülent Güldal.....	4	İncelikler Kitabı
Hatice Tarkan Doğanay.....	7,8	Cumhuriyet Üçlemesi
Volkan Hacıoğlu.....	10	Fırtına Ağacı
Yener Çetin.....	16	Kaygı
Hilmi Haşal.....	17	Cennet Senin Kollarında
Mehmet Rayman.....	19	Kum Zakkumu
Burcu Türker.....	19	Zaman Geriye Akmıyor
Halim Yazıcı.....	25	On'lara Ağıt
Ünsal Çankaya.....	25	Mükemmel Değilim
Volkan Hacıoğlu-Robert Burns.....	26	Hipopotamın Şaşırtıcı Süratine Dair
Adsız Nesin.....	29	Şeref!
Filiz Kalkışım Çolak.....	30	Sussun Gözlerinde Denizleri Maviler
Mücahit Aygören.....	35	Aşkın Elifçe Dik Duruşu

Öyküler

Vicdan Efe.....	11,12,13,14	Temil Hanım
H. İhsan Sönmez.....	21,22,23,24	Hayatın Tamiri
Nurdan Aladağ.....	27	Bekleyiş

Deneme-Eleştiri-İnceleme

Ayten Mutlu.....	5,6	Cumhuriyet ve Kadın
Mehmet Binboğa.....	18	Romanda Arka Plan (Fon) Sorunsalı
Bengül Alkan.....	31,32,33,34	Çağının Ötesinde Bir Film: Monsieur Verdoux (Mösyö Verdu)

Soruşturma.....	36-51	Cumhuriyet ve Edebiyatımız
-----------------	-------	----------------------------

İNCELİKLER KİTABI

Yer ile göğün birleştiği tılsımlı dağda
yağmurlara karıştım aklımdaki sesle
Dışarda dağ göçüren bir fırtına
masal gözlerinin telâsı vardı içimde
Adımlarını saydım ezeli yalnızlığın
bir fazla çıktı ömrüm Araf'ın köprüsünde
Karsavuran poyrazın sesi
akşamı topluyordu camlara
Gecede yıldız yerde çiçek aradım
eteğinden sıcak lodos savrulan
kanatsız bir melek indi gökavluma
Dili değişti zamanın ve mekânların
düşülkemin misafiri bir göz masalıydı
yeniden yazdırdı bana incelikler kitabını
bakışı bahar kumsalı, o lodosun sarhoşuyum

Bülent Güldal

Foto: Ali Hikmet Varlık

CUMHURİYET VE KADIN

Cumhuriyetimizin 100. yılını kutlamaya hazırlandığımız şu günlerde, ülkemizin içine düşürüldüğü karmaşanın ve gün be gün içine sürüklendiğimiz gericiilik bataklığının ayırımında olan ve bu durumdan acı duyan çoğumuz gibi üzgün ve kaygılıyım.

Cumhuriyetimizin değerlerinden ödün verilerek sürdürülecek bir rejim, bizi nereye götürebilir? Konu kapsamında bir an durup düşündüm. Eğer cumhuriyetle değil, Osmanlı dönemindeki gibi padişahlıkla yönetiliyor olsaydık bizim, özellikle de biz kadınların nasıl bir yaşantısı olurdu?

Ya da ben kendimden yola çıkayım. Her şeyden önce saray çevresinden olmadığım, bir kadı kızı, önemli bir devlet adamının karısı olma şansım pek zayıf olduğu için, büyük bir olasılıkla okuma yazma bilmiyor olacaktım. İkincisi okuma yazma öğrensem bile şiir yazamıyor olacaktım. Yazsam bile şiirler Osmanlı dönemindeki kadınların var olabilmek için mecbur kaldıkları, hamasi konuların dışına çıkamayacak ve erkek söyleminin altına gizleyecekti kendilerini.

Bunun ötesinde görücü usulüyle evlendirildiğim bir adamın ikinci, üçüncü, dördüncü karısı da olabilirdim. Kocam boş ol deyince ben boşanmış, belki toplum tarafından da dışlanmış olurdum. Ya da evli olduğum erkek canı istedi diye başka bir ya da daha fazla kadını üzerime kuma olarak alabilirdi. Onu da geçtim. Diyelim ki ben o dönemde yaşıyor olsaydım kocamın tam olarak emri altında olurdum. Çoluk çocuğuma da hiçbir zaman kendi istediğim eğitimi veremezdim. Mutlaka çok çalışmam gerekirdi. Nerede, mutfakta, evde, yatakta şurada burada çok çalışmam gerekirdi. Çünkü, erkekler kahvede pişpirik oynarken evin her türlü yükü kadınların üzerindeydi.

Şimdi bir anı geldi aklıma. Sanıyorum 7 ya da 8 yıl önceydi. Sırbistan'da Smederevo şiir festivalindeydim. Orada çok güzel dostluklar edindik, şiirlerimizi okuduk, ülkelerimizi gururla temsil ettik. Ülkesinin dışında yaşayan İranlı bir kadın şair de konukların arasındaydı. Türk olduğumu öğrenince yanıma geldi. Oradan buradan konuşmaya başladık, sonra konu ülkelerimize geldi. "Size çok acıyorum" dedi. Niye diye sordum "Çünkü dedi, bizim şu andaki rejimimize doğru gidiyorsunuz ve bundan çok zor kurtulacaksınız." Daha sonra da ülkesindeki davranış biçimlerini, yaşantıyı, egemen imamların insanlar üzerindeki hegemonyalarını ve benzeri birçok şey anlattı. Kısa bir süre sonra ikimiz de birbirimize sarılmış hüngür hüngür ağlıyorduk. Biliyorum. O kendi ülkesi için ağlıyordu. Ben de kendi ülkem için. Şimdi Mahsa Amini geliyor aklıma. İran'da saç başörtüsünden birazcık göründü diye İran ahlak polisleri tarafından dövülerek öldürülen 22 yaşındaki güzeller güzeli. Yeni bir habere göre bu olayı protesto eden gençlerden bazıları idam edilmiş, binlercesi tutuklu...Şimdi de kadınları kameralarla takip etme kararı alınmış.

Evet diyelim ki Cumhuriyeti yıktılar, bükemedikleri bileği ha bire kemiriyorlar. Bunun için her türlü aracı kullanarak önce eğitim sistemimizi sonra toplumsal algı biçimimizi, kısaca bizi biz yapan değerlerimizi hedef aldılar.

Ne yazık ki hedefleri doğrultusunda hayli yol almış durumdalar. Örneğin; Nene Hatun'ların, Kara Fatma'ların ve daha nice isimsiz kadının özverileriyle katkı sundukları Cumhuriyetimizi yıpratmaya çalışan karanlık beyinler bugün hiç olmadığı kadar etkin. Bir sürü kadının da beynine girmiş durumdalar..Oysa kadına seçme seçilme hakkı veren ilk ülkelerden biriyiz. Kadının ülkemizde diğer müslüman ülkelere nazaran çok daha rahat ve saygın bir yaşantı sürdürüğü inkar edilebilir mi? O halde?

Off neyse. Kadın, erkek, bizler bu Cumhuriyeti, özgürlüğümüzü, bağımsızlığımızı, vatanımızı kanlarıyla sulayarak kuran ve bize armağan eden Atatürk ve silah arkadaşları sayesinde, en azından şimdilik bir İran, bir Afganistan değiliz. Ne yazık ki, şimdilik...Afganistan'a özgürlük getirdiğini söyleyen emperyal güçlerin ülkeye getirdiği rejim ne? Afgan kadınları şimdi nerede? Afgan erkekleri nerede?

Bir Afgan erkeği kısa kollu gömlek giydi diye sokakta infaz edilmedi mi? Kadınların yanlarında bir erkek olmadan sokağa çıkmaları yasak değil mi? Afganistan'da hiçbir kadın hiçbir şekilde yanında bir erkek akrabası, eşi, oğlu, amcası... bilmem nesi olmadan sokağa çıkamaz. Hastalansa doktora gidemez. Kız çocuklarına eğitim zaten yasak. Nadia Anjuman'ı anımsıyorum. 25 yaşında koca dayağı ile öldürülen o muhteşem şair kızımızı. Tabii ki kocası beraat etmiş.

Bize gelince; Kurtuluş savaşımızın kahramanları meğer Cumhuriyeti kurarak bize güzel bir vatan, harika bir yaşam, güzel bir gelecek armağan etmişler. Atatürk ve silah arkadaşlarına Cumhuriyet kadınları olarak sonsuza dek minnettar olmamız gerekmiyor mu?

O kahramanlar toplumsal dönüşümü o kadar kısa bir sürede başarmışlar ki!

Büyük bir aşkla, büyük bir şevkle modern bir toplum olabilmemiz için gereken ne varsa gerçekleştirilmiş. Yüzlerce fabrika kurulmuş. Daha sonra haraç mezat satıldı çoğu. Satılmadık yer, fabrika, kuruluş, ova, liman... nerdeyse kalmadı.

Cumhuriyet o kadar sağlam kurulmuş ki 70 yıldır uğraşıyorlar, hâlâ başaramadılar.

Cumhuriyeti kuranlarla beraber bu ulus dönüşümü ve gelişimi gerçekleştirdi. Hangi özverilerle..

Türküler, şiirler, romanlar söyler çoğunu... Bir Yemen türküsü, bir Çanakkale türküsü ve niceleri. Hangimizin ailesinde Arap çöllerinde, Balkanlarda, Sarıkamış'ta ve daha nerelerde yitip gitmiş gencecik evlatlar yok ki! Örneğin Çanakkale'de bir nesli yitirmedik mi...Birçok okulda sınıfların çoğunun bütün öğrencileri de mi ölür, ölmüşler. Bunun gibi öyle acılar yaşanmış ki... Bu ulus kendini, vatanını acılarla var etmiş, acılarla ama coşkuyla büyütmüş. Toplumun modern dünyada yerini alması için Atatürk devrimleri gerçekleştirilmiş. Köy Enstitüleri kurulmuş. Tüm klasikler Türkçeye çevrilmiş. Değişimin temeli olan inkılaplar birer birer gerçekleştirilmiş.

İlk kadın öğretmen, ilk kadın hakim, ilk kadın pilot, ilk dünya güzellik kraliçesi.. Kadınlar için bütün kapılar açılmış. Şimdi bir bir kadının suratına çarparak kapatmaya çalıştıkları kapılar.. Evet belki konunun çok dışına çıkıyorum ama cumhuriyetin getirdiği kazanımların ve o kazanımları yok etmek için yapılan sürekli saldırıların farkında olduğum için bu öfkeyi tutamıyorum.

Uzatmayayım, belki de ben fazla karamsarımdır ve birçok şeyi zihnimde abartıyorumdur. Cumhuriyetimizin daha nice 100'lerce yıl daha kıvançla kutlanmasını dileyerek...

Ayten Mutlu (Cumhuriyetimizin 100.yıl Marşı şairi)

BİZİ ÇUKURA ÇEKEN LANET

yaşadığım toprakların amansız oyunlarından
kuytuda kurgulanmış oyunlarına sarılan ellerimin üstünde
karıncalar, kertenkeleler ve çekirgeler
darbelerin en ağır insin diye yüreğime
çingiraklarını ve lanetlerini bırakarak yürüdüler
benim bu içimdeki köpek!
hepimizi aynı balçığa çeken çukuru
kervanın kuyruğundan başına beri uludu
akla yatmayan şeyler aldanmanın labirentinden geçerken
sinemize çektiklerimizin sloganını bir taş gibi ileri atıp
gece gündüz söyledinse herkese
kendinle gurur duyabilir ve kabineni öpebilirsin belki de
özgürlüğümüzün ve can güvenliğimizin uzaklaşan sesini
çakallar kadar iyiliksever kişilere peşkeş çekmedinse
bir iktidar borçlusun bize!

EMEKLERİ DERİNE GÖMÜLEN İNSAN

düşündükçe yonga kabukları gibi sınırlıyorum içime
ara sıra gizli bir sevinç fişeği patlayınca
umudun ulaştığı her kelime bulaşıyor dilime
bir tohum atsan hemen uyanacak olan ülkemde
güneşin, suyun ve toprağın ongun dallarını
ve dahi koyunun keçinin ve kömüğün kaymağını
eli kolu bağlanıp özü verilirken ele
görüyor gibi yapıp sadece izledinse
bilinsin ki emekleri derine gömülen mavi gözün açtığı
durmadan ve ilelebet yürüyeceğimiz yolda
sınırsız sefalet ve mutsuzlukla içeceğimiz andını
gözleri akıl feneri taşır gibi zihnimde
iç ışığını gökyüzünde gezdirirken sözlerini
ıpslak bir zemine atılıp kısıldığını duyup sen de üzülünse
bir iktidar borçlusun bize!

ÜSTÜ ÖRTÜLEN GÜNAH

belirsizliğin içinde yuvarlanan dünyada
yan dedikçe küllerinden doğan alnı açık benliğim
omuz başlarındaki kaale alınmamış gerçeklerle
skolastik hücrelere sürülürken dimdik biçimde
tertemiz ümit ediyor hâlâ,
içimize kök salan yunus'un çiçeklediği dini
yerinden ve merkezi yürütme sanatında,
üstü örtük biçimde alet edilemeyeceği hissin gerçekleşeceğini.
yıllardır bize anlatılan masalların yılgınlığında
bunca eğri büğrü sözlerin sahibini
molla kasım gibi çekmedinse sıygaya
dosdoğru yürüyüp yalvarırım yukarıya
elbet bizi de bir duyan olur
hakkımızı arayıp yazdıklarımızı okuyan bir yalvaç bulunur
gelenekselleşmiş ve kurgulanmış ifadelerle
dilin, dinin ve adaletin üstü örtülürken incindinse sen de
bir iktidar borçlusun bize!

Hatice TARKAN DOĞANAY

Foto: Ali Hikmet Varlık

FOTO: SEREN YILDIRAN

FIRTINA AĞACI

*İlk fotoğraf 1826 senesinde çekildi.
İçinde insan yoktu sen yoktun gözlerimde.
Van Gogh kulağını kesmemiştii henüz
Bir kanguru sürüsü geçiyordu sokaktan düşe kalka
Bütün gün gürültüyle çalıştı durdu yağmur bulutları.
Bir taşın içine sıkışıp kalmış Atlas Kölesi
İnsanlı insansız yalnızlıklar da olur bazen
Zamanlı zamansız ayrılıklar müsameresinde
Turna ile leylek arasındaki fark kadar zarif
Fırtına ağacında uzar gider gökyüzünün gölgesi.
İlk fotoğrafın negatifine hapsettik bir aşkı
Ölüm döşeğinde nasıl üşür şimdi gözyaşları
Turna ile leylek arasındaki fark kadar nahif
Bir yunus sürüsü geçiyordu güle oynaya dünyadan
Ve ateşe verildi ıssızlık bandıralı kadırgalar.*

VOLKAN HACIOĞLU

TEMİL HANIM

“Geçen yıl bana gelen kız değil misin sen?”

Otobüs durağında ikimizden başkası yoktu. Dikkatlice baktım. Çökkün yüzü, dağınık saçlarıyla orta yaşlı bir kadın.

Bu kez adımı söyledi.

“Nelen?”

“Benim, ama sizi tanıyamadım,” dedim.

“Hani canım, ön sokakta tek katlı bir ev vardı ya. Geçen yıl bana temizliğe gelmiştin?”

“Ha, şu bütün kapıları mor ev!”

“Sorma, kapı falan kalmadı ortalıkta. Güzelim ev, bir kepçe darbesiyle yıkıldı. Kiradayım, kapılar da boyalı olmadığı gibi, kırık dökük!”

“Hastaydınız galiba?”

“Ah, ciğerim, bacağımı burkmuştum. Hasta da olsan iş ister evdekiler. Ben de seni çağırmıştım.”

Korna sesine döndük ikimiz. Okul servisi kapılarını açmış, bekliyordu.

“Özel Sihter Anaokulu, beklerim, iki lafın belini kırarız!” derken uzun elbisesinin eteklerini toplayarak bindi minibüse.

Şoför, “Bu kadar çok konuşmak, bu işi kaldırmaz!” dedi sertçe. Kapılar hızla kapanırken bir şeyler daha söyledi ya, sözcüklerin yarısı içeride yarısı dışarıda kalıp ezildi. El sallamıştır, öyle düşünüyorum, dönüp bakamadım. Arkadan benim otobüsüm geldi.

Yalnızca bir kez gitmiştim birinin temizliğine. Unutmak istediğim bir gündü.

Teyzem ısrar etmişti. “Boş boş oturacağına...” demişti. Boş görünüyordum demek, para kazanamadıktan sonra doktora öğrencisi olmanın bile anlamı yoktu.

Çok iyi bir kadındı canım, Temil çocukluk arkadaşıydı. Konuşkandı da. Hem iş yapardım hem de laflardım. Sosyalleşirdim biraz. Kitapların içinde boğulmaktan kurtulurdum bir günlüğüne. Hem... Hem harçlığımı kazanırdım.

“Tamam,” dedim. Harçlık konusu önemli.

“İki yüz elli lira,” çıkmış bulundu ağzımdan.

Telefonla konuşurken dans ediyordu sanki.

“Temilciğim, yeğenimi yarın sabah kapıda bil! Merak etme. Her konuda güvenilirdir.

Biliyorsun işte, gençler işsiz. Sen de elini açık tut, valla benim hatırım olmasa...”

Daha fazlasını duymaya dayanamayıp çantamı kaptığım gibi dışarıya çıkmıştım.

İki yüz elli lira! Tezim için gerekli olan iki kitabı alabileceğim ya! Demek adı Temil!

Teyzemin çocukluk arkadaşımı ya, o zaman annemi de tanırdı. Kalbim daha hızlı atmaya başlamıştı; yıllardır görmediğim annemden de konuşabilirdik.

Yürüdüğüm sokaklar, attığım adımlar, girip çıktığım dükkânlar hepsi Temil Hanım ve annemle dolmuştu. Doktoramı pedagoji alanında yapmak istemem; kendimi tamamlama, yarım kalan çocukluğumdaki boşlukları doldurabilme ümidinde olmamdan kaynaklanıyordu. İyi ya, temizlik bahane, fırsat ayağıma gelmişti.

Teyzem, sokağın köşesinden evi parmağıyla göstererek göndermişti beni.

“Kapıyı açık bırakacaktı. Ben seninle gelirsem, yakışık almaz. Hemen şimdi arıyorum onu. Kapıda olduğunu söylerim,” demişti.

Apartmanlar arasında yalnız kalmış tek katlı, sarı badanalı evin bahçesinde, iğde kokusunun sarhoşluğuyla girmiştim kapıdan.

Temil Hanım, beyaz üzerine kırmızı puantiyeli geceliğiyle eski bir çekyatta uzanıyordu.

Başımı kapıdan uzatarak seslenmiştim. Kızıl saçları bakımlı, tırnakları ojeliydi.

“Ay şekerim, hoş geldin. Demek Nelen sensin. Teyzen bir methetti bir methetti... Birazcık temizlik takıntın da varmış. Tam istediğim birisin. Mutfak koridorda, sağda. Yiyen gitti, ortalık seni bekliyor.”

“Şey... Temil Hanım... Ben aslında hatır için...” diyecek oldum.

“Böyledir bu işler, bilmez miyim? Geçen haftaki de sanki bedava çalışıyormuş gibi, eli bir ağır, bir ağırdı ki öğlene kadar ancak sabredebildim.”

“Teyzemin selamını söyleyeyim unutmadan,” derken, ceketimi çıkarıp mutfağa yöneldim. Bu kez arkamdan seslendi.

“Ayol nereye kaçıyorsun hemen, bir tanışsaydık!”

Tanışsa mıydık? Birbirimizin ismini biliyoruz, ortak tanıdığımız Teyzem, ben temizliğe geldim... Daha ne?

“Ben biraz çalışayım, dinlenme sırasında konuşuruz isterseniz,” diyerek sıvıştım.

“Bir bardak su getir bari de, öyle başla!”

Mutfağa girdiğimde her şey yerinde, ortada ne dağınıklık ne de bulaşık vardı. Sürahiden bardağa suyu boşaltırken çıkan sesle birlikte girdim odaya.

“Buyrun”

“Teşekkür ederim Nelenciğim. Sen en iyisi kahvaltı hazırlasan da karşılıklı oturup yesek önce.”

“Elbette hazırlarım, sizin için ama. Ben kahvaltımı yaptım.”

“Olmaz öyle. Hadi bana omuz ver de mutfağa birlikte gidelim. Şurada da baston olacaktı,” derken doğruldu. Sol kolundaki ve bacağındaki alçıya rağmen çeviklikle hareket ediyordu.

“Teyzen de gelseydi ya. Eskilerden konuşurduk.”

“Şey... Siz annemi de tanıyorsunuzdur?”

“Tanırım, tanımaz mıyım! Babanı da bilirim. Hem de çok iyi bilirim.”

Ne kadar akışkan ruh haline sahipti. Aramızdaki iletişimde uzaklık ve yakınlık algısı her saniye değişen biriyle karşılaşacağımı hiç düşünmemiştim. Nasıl baş edecek, günü nasıl sonlandıracaktım bakalım.

“Şuradaki tavayı kullanabilirsin. Benim sandalyemi buzdolabına yakın çekelim de sana yardım edeyim. Yumurtaları, peyniri... ne gerekirse çıkartırım.”

“Demek babamı da tanıyorsunuz?”

“Annene tapan adam!”

“Temil Hanım?”

“Efendim Nelen?”

Beni gerçekten temizlik için mi çağırдыңız?”

“Doğru ya, temizlik... Salondan başla. Camlar pırıl pırıl olacak. Oturduğum yerden kahvaltayı hazırlarım ben.”

Hay Allah! Çattık belaya. Hemen balkona çıkıp teyzemi aradım.

“Sen Temil Hanımı ne kadar tanıyorsun?” diye sordum.

“Aynı sokakta oturmuştuk çocukluğumuzda. Geçenlerde rastlantıyla karşılaştık. Birbirimizin telefon numaralarını almıştık. Birkaç gün önce aradı. Düşmüş, kırıkları varmış...”Hepsi bu!”

“Tamam, anlaşıldı,” diyerek kapattım.

Camlar, balkonlar, halılar... Hırısından hiç olmadığım kadar titizlikle bitirdim işleri. Temil hanımın telefonda konuştuğu adamın sesi o kadar yüksek çıkıyordu ki, hemen tanıdım.

Babam.

“Nasıl yaparsın bunu!” diyordu, “senden korkulur.”

İki yüz elli liraya odaklanmaya çalışıyordum. İki kitabı alıyorum, tezimi bitiriyorum, savunmamı başarıyla yapıyorum...

Temil hanımı sandalyenin üzerine çıkmış halde, üst raflardaki kavanozlardan birinden para çıkarırken görünce anlıyorum. Babam demişti az önce, “Senden korkulur!”

Elimde dört yüz lirayla çıktığımda boşluktaydım.

Bugün bir iş görüşmesine gidiyordum. Pedagog alınacak ilanı üzerine... Sihter Anaokulları...

Vicdan EFE

KAYGI

1. Çıkmaz sokağı şiirin, geriye, geriye, sol
geriye, gitmemek lazım fazla ileriye
Yoksa konuşur durur ölene değin
sokağında sözcüklerimin.

2. Yol akıyor, yolcular var şiirimde
Hiç ağzını bozmuyor şiirim
Tam zamanında üstünü başını
düzeltiyor sözcüklerinin.

İyi ağırlıyorum onları, şiirde misafir
umduğunu değil bulduğunu anlamalı
İyi ağırlıyorum onları
Gün hâlâ bahçemde çünkü
yontuyorum boyuna karanlığımı.

YENER ÇETİN

CENNET SENİN KOLLARINDA

**Herkesin girmeyeceği, giremeyeceği garip mağara içidir aşk
o karanlığın koyu, kopkoyu yerinde sezilir cesaret; acı hazzı**

**başka açıklaması yoktur, gülün de kendinden başka yoldaşı
tek kişiliktir çünkü mesellerde, masallarda mahşerin yolları**

**mağaraların ufku yoktur canım -gidişte dönüşte- yönü belli
ufka bakıp bakıp iç geçiremez kişi, kahırlı karanlık deminde**

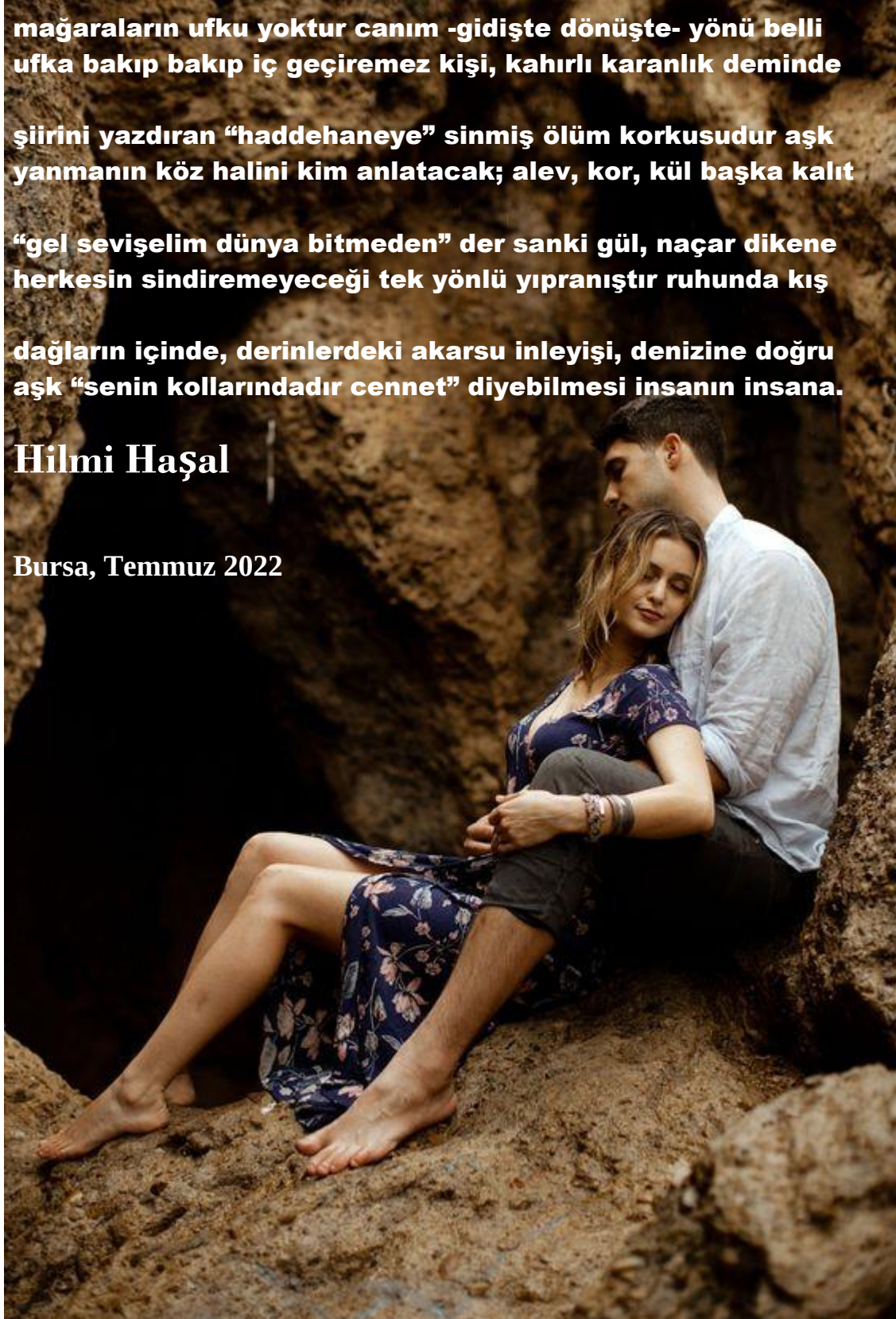
**şiiirini yazdıran “haddehaneye” sinmiş ölüm korkusudur aşk
yanmanın köz halini kim anlatacak; alev, kor, kül başka kalıt**

**“gel sevişelim dünya bitmeden” der sanki gül, naçar dikene
herkesin sindiremeyeceği tek yönlü yıpranıştır ruhunda kış**

**dağların içinde, derinlerdeki akarsu inleyişi, denizine doğru
aşk “senin kollarındadır cennet” diyebilmesi insanın insana.**

Hilmi Haşal

Bursa, Temmuz 2022

ROMAN ÜZERİNE -45

Romanda arka plan (fon) sorunsalı...

Romanda arka planın yoğunluğu ne kadar olmalı? Bir romancının dönüp dönüp kendine bu soruyu sorması gerekir. Durum fonları çok akışkan olmadığı için ana hikâyeyi gölgede bırakmıyor ama tarihsel bir fonun kullanıldığı romanlarda okur, roman kahramanlarının macerasından çok bu fona odaklanıyor.

Bu sorunsalı romanın başına bela eden yazarlar olduğu gibi, başarıyla kotaran da yok değil. Örneğin, "durum öykücülüğü"nün bizdeki ilk temsilcisi sayılan Memduh Şevket Esendal'ın, "Ayaşlı ve Kiracıları" adlı romanında, asıl hikâye(ler)in yanında -flu da olsa bir şekilde- otuzların, kırkların Ankara'sı da anlatılır. Hatta bu perde, sadece Ayaşlı'nın hanındaki sohbetlerle verilir. Roman o kadar dengeli kurgulanmıştır ki o günün Ankara'sında yaşananları siyah-beyaz bir film izler gibi hayal eder okur. Bu roman, ikincil hikâyeyi oldukça geri planda tutacak romanlar için çok önemli bir örnektir. Yine, Yusuf Atılgan'ın bitmemiş romanı "Canistan" ve Yakup Kadri'nin "Yaban"ında "Kurtuluş Savaşı"nın işlenişi de bu nevi bir denge arz eder. Gerçi "Yaban"daki olayların hemen hemen tümünün sebebi, arka planı oluşturan "Mütareke" ve İtilaf Devletleri'nin Anadolu'yu işgal" hareketinden kaynaklanır ama yazar -belki de bu gerçekliği romanın tam göbeğine koymamak için- mekân olarak görece olaylara daha uzak olan Sivrihisar'ın unutulmuş bir köyünü seçmiş, arka planı oluşturan "savaşın gerçekliği"ni derinlemesine işlemekten ziyade, çatışmalarda bir kolunu kaybetmiş olan subayın psikolojisini anlatmaya ağırlık vermiştir metinde. Yazarın kurgu dengesi sayesinde, "arka plan" asıl hikâyenin üzerine abanmamıştır.

Roman sanatına kafa yoran ustaların çok dikkat ettiği bu konu, günümüz popüler romancıları için yeterince ciddiye alınmıyor sanki. Orhan Pamuk gibi usta bir romancı bile, kimi romanlarında, hikâyenin geçtiği çağa tesadüf eden ve romana fon olarak tasarladığı bazı tarihsel olayları bilerek ya da bilmeyerek ön plana çıkarıyor. Bu durum da asıl hikâyenin gerçekliğine gölge düşürüyor. Özellikle "Veba Geceleri" bu türden eksikliğin yaşandığı bir roman. Yazar, Osmanlı'nın son döneminde ülkede yaşanan (romandaki adada) veba salgınını olabildiğince dehşetengiz anlatabilmek için, kör gözüm parmağına denilecek kertede, hastalığın yaşattığı kaosu alabildiğine abartmış, bundan dolayı da kahramanların yaşamı sadece hastalık odaklı bir kâbusa dönüşmüştür. Oysa yazarın, görece acemilik yıllarında yazdığı "Beyaz Kale'de, kahramanların olağanüstü güçlü bir silah yapma macerası, insani ilişkilerin gerisinde, olması gereken yerdedir.

Son günlerde okuduğum Ahmet Altan'ın, II. Abdülhamit yıllarını anlattığı, "Kılıç Yarası Gibi, İsyan Günlerinde Aşk ve Ölmek Kolaydır Sevmekten" nehir romanlarında; Tolstoy'un, âdeta romanın hacmini arttırmak için "Anna Karenina"da yarattığı "paralel aşk hikâyeleri" gibi kurgulanan ikili aşk hikâyesi, devrin çalkantılı siyasi hayatı arka plan yapılarak anlatılıyor. Tabii Tolstoy'un olağanüstü yetenekli kalemi, "Anna-Voronski, Kitty-Levin" aşklarını aynı kudrette kotarabilmiş. Hatta bence, büyük usta sanki, "Ben aynı anda hem kent hem de köy mekânlı aşk hikâyelerini aynı kitapta buluşturabilirim." dercesine Levin'in çiftlik hayatını, en az Saint Petersburg aristokrat yaşamının civıltısı kadar başarılı yansıtmıştır. Tabii bu başarıda Tolstoy'un zengin bir toprak sahibinin oğlu olmasının ve çocukluğunun o topraklarda geçmesinin payı büyük. Bu hikâyede fonda kullandığı çiftlik hayatının durağanlığını hareketli betimlemelerle kotaran Tolstoy, 19.yy. Rusya'sındaki sınıf çatışmalarını -özellikle Saint Petersburg sosyetesinin, bürokrasinin ve aristokrat sınıfının çürümüşlüğü- dozunda dile getirerek de bir kent hikâyesi olan "Anna-Voronsky" aşkına muhteşem bir arka plan oluşturur.

Ahmet Altan ise bu üçlü nehir romanlarında, tahminen 1876-1912 yılları arasında yaşanmış olan tarihimizin önemli olaylarını romanlarına arka plan olarak düşünmüş ama sanki kalem onu dinlemeyip fonu romandaki asıl maceraya evirmiş gibi...

Aslında gazetecilikten gelme bir yazar için bu durum çok da şaşılası değil, zira iyi bir gazeteci okuru neyle avlayacağını bilir. Ahmet Altan da bu romanlarda, ardışık olarak bir bölümde siyasi olayları, diğer bölümde yapay aşk (yoksa erotik hikâyeler mi demeli :)) hikâyelerini işliyor. İkincil hikâyeyle asıl hikâye ardı sıra okuru sıkmadan böyle devam edip gidiyor. Tabii burada "Hangisi asıl hikâye, hangisi arka plan?" dediğinizi duyar gibiyim ama ben de karar veremedim bu duruma. Zaman zaman tarih okuyormuş gibiyiz, zaman zaman roman... Bu nevi romanlardaki altın oran, yazar tarafından her iki tarafa da eşit davranmak olmalı. Tarih metniyle, tarihi romanın arasındaki ince çizgi de bu olsa gerek...

Mehmet Binboğa

KUM ZAKKUMU

bu sessizlik duvarı
içinde bulunduğumuz zaman
bir yıkıma hazırlanıyor
bütün hazırlıklar tepeden inme
kapısız penceresiz kalmış
dışarı baktığımız cam çerçeve
içimi kemiren kurtlar
bir adım sonra dal değiştiren
yaprakların kıyısından başlayacak yemeye
defne yaprağı kokulu saklama kapları
çok hoş görünüyor raflara dizilince
hiç dönmeyen hava
yüreğimin üstüne basıyor teker
bizim koştüğümüz at araba(sı)
tam şu kehin arkasına düşer
hiç çekmeyen bacaların
kara dumanı
şu deve dikenleri
hiç yadırgamıyor buraları
geçkin yazdan kalma bozkır
yağmur iklimi gözlerin umarsız
kıyıdan köşeden bakıyor yolların gidişine
zakkumların acısı hep pembe

Mehmet Rayman

ZAMAN GERİYE AKMIYOR

Kalkıp yürüdüm
Çok yürüdüm şehirde
Çok ıslandım
Islatmadım sözcüklerimi
Dağıtmadım zamanı
Kendimi dağıttığım kadar
Vardım gitti nereye
Dakikalara nasıl vuracak saat
Düşleri yarıda kesilenlerin
Kırmızı sevdalı mavi düşlüler
Bambaşka olurdu kadın
Ölüm olmasa
Kara toprak boş değil
Bomboş değil
Uzun bir naradır
Feryatlar
Ellerim yeni yeni büyüyor
Toprak ana bak
Güçlendim
Gerçeğe dönenlerle bakalım
İşte o zaman bu zaman
Çareler tükenmiş mi
Papatyaların mevsimi bu
Toprağın yumuşak koynunda
Kamelya da payın olur
Ellerim ekmek kokuyor
İçime dökülüyorum
Zifiri karanlığı
Diri diri gömüyorum
Hadi sen de

*Foto:
Nilden
Sargut*

HAYATIN TAMİRİ

Dudak çatlatan ayazı, eski sanayinin gecekondundan bozma tamirhanelerinde dokunacak yüz arıyordu. Bir otomobilin zar zor geçtiği ara sokaktan içeri girdi. Çıkmaz sokağın paslı tabelalarını okudu. Gün ışığı eşliğinde kırık kiremitli çatılara göz atarak, Kazım Usta'nın enkazı andıran tamirhanesine ulaştı. El yordamıyla kalın sacdan yapılmış yanık yağ sobasıyla karşılaştı. Ustanın dinlenmek için kullandığı darmadağın ahşap bölüme girdi. Aradığı yüz burada olabilir miydi?

Bir ayağı kırık, derisi dökük, sokağa atsan kimsenin almayacağı koltukta, hiç kimsenin umursamadığı yaşlı görünümlü bir genç uyuyordu. Masaya devrilmiş yapıştırıcı dolu su şişesi, parmaklarının arasında sönmüş sigara izmariti ve tiner kokulu başka bir su şişesi ortamla uyumluydu. Saçları çamur renkliydi. Hırkası kömürlükten çıkarılmıştı sanki. Saçı mı sakalına karışmıştı yoksa sakalı mı saçına? Eski tamirhane nasıl görünüyorsa yaşamdan kopmuş bir gencin hurdası da böyle görünüyordu. İyi de ne işi vardı burada kimdi bu isimsiz zavallı?

Genci alıcı bir gözle izlemeye başladı. Ellerinde jilet kesiği, yüzünde bıçak izleri. Düşünlük treni yüzünün demiryolundan geçmiş gibiydi. Ayaz ayaz olalı böylesini görmemişti. Yüzüne dokunsa ne olacaktı ki. Dokunacağı yüzü bulamayan ayaz tam dışarı çıkmaya hazırlanıyordu ki kapının önüne bir otomobil yaklaştı. Orta yaşlı, temiz giyimli bir beyefendi indi. Tamirhaneye göz attı. Uyuyan genci usta sanarak ofise yaklaştı. Usta olmadığını görünce geri çekildi. Dışarı çıktı. Bitişik tamirhanede kaporta zımparalayan çırak çocuğa seslendi:

-Kazım Usta yok mu?

-Yok abi, parça almaya gitti, gelir birazdan.

-Kolay gelsin.

-Eyvallah abimmm.

Şık giyimli adam otomobilinin kapısını açtı. Bir paket alarak tamirhaneye döndü. Üfürükler saçan sobanın yanındaki ahşap masanın üzerine bıraktı. Gevrek simit ve beyaz peyniri usta çok seviyordu. Gözü, ustanın koltuğunda uyuyan gençteydi. Kırık camdan içeri baktı. Gencin düşkün hali, kesif bali ve tiner kokusu her şeyi açıklıyordu. Eski dostu Kazım Usta'nın mekanında tinerli zavallının ne aradığını sorguluyordu. İki yıldır görmediği Usta'nın, bu tür kişilerle ne gibi bir ilişkisi olabilirdi. Çırak olması akla uygun değildi. Merhameti ikileme dönüşerek hoşgörüsü zayıflamaya başladı. Düşünceleri tamirhanenin yıkık dökük duvarlarına çarpıyordu. Bir süre öylece kaldı.

Sonra içerideki genç koltuktan düşerek birdenbire uyandı. Bali dolu şişenin ağzını avuçlarının içine alarak derin derin nefesledi. Bozuk dengesiyle yalpaladı ve kapıya çarparak yaklaştı. Tam bir zombi yürüyüşüydü. Kim bilir kendinden geçmenin kaçınıcı boyutundaydı. Sonra canlandı ve tanımadığı konukla konuşmaya başladı.

-Abicim lastiği sökeyim, hava basayım, ben her işi yaparım, emret abim.

-Ustayı bekliyorum kardeş, tamir işim yok. Teşekkür ederim.

-Olsun ben lastiklerin havasına bakayım.

-Buna gerek yok. Ustayı bekliyorum.

-Gelene kadar bitiririm. Bana bırak.

-Eee bırakalım o zaman.

İstemediği halde tekerleklerin havasını kontrol etmesine izin verdi. Sert davranmak istemiyor, suyuna gidiyordu. İzin vermesine vermişti ancak gencin tekerleklerle bakacak gücü yoktu. Sibop kapaklarını sökebilse havasını kontrol edecekti. Elinin titremesi buna izin vermiyordu.

-İstersen usta baksın.

-Abi ben de iyi ustayımdır. Kafam o biçim!

Neyse ki tekerleklerin havasını ölçmeye zaman yetmedi. Kazım Usta köşede belirdi. Konuğunu görür görmez yüzünde gülümseme belirdi. Yanına yaklaşarak özlemle sarıldı.

-Murat bey hoş geldin gardaşım.

-Hoş bulduk ustam.

-Kaç yıldır görünmüyorsun nerelerdesin sen?

-Bir mühendis ne yapar usta, yurt dışında şantiye şantiye geziyorum.

-Özlettin kendini vesselam.

-Usta nasılsın. Sana eski günlerde olduğu gibi simit peynir getirdim. Çayı da sen yaparsın artık.

-Emrin olur ne demek.

Murat tekerleklerin havasına bakmaya çalışan genci göstererek sordu.

-Çırak mı?

-Yok yok. Bana bırak onu. İş yapabileceğini göstermeye çalışıyor.

-Usta şu parayı verir misin?

-Olur mu öyle şey.

-Usta ver işte.

-Tamam, tamam.

Kazım Usta, Murat'ın verdiği parayı alarak gencin yanına yaklaştı. Onu bir kenara çekerek parayı verdi ve kulağına bir şey fısıldadı. Usta ve dostu tamirhanenin içine girdiğinde tinerici çocuk da gözden kayboldu.

Usta, dostunun gelişine çok sevindi. Eski kara çaydanlığı ve demliği sobanın üzerine koydu. Bir gazeteyi masaya sererek plastik tabağa peyniri kesti. Çay demlenene kadar Murat'ın şantiye günlerini dinleme başladı. Murat İnşaat Mühendisiydi. Çok önemli bir firmanın yurt dışı alt yapı çalışmalarında şantiye şefiydi. Çok gezdiği için de anlatacağı çok şey vardı. Usta büyük bir keyifle onu dinliyordu. Onarması gereken bir otomobil vardı ona bile bakmıyordu. Çay, simit ve peynir kardeşliğinde ziyaret iki saat sürdü.

Murat eski bir dostu görmemin mutluluğuyla ayrılmadan önce tekrar yurt dışına gideceğini, ne zaman döneceğinin belli olmadığını söyledi. Kazım Usta değerli dostunun gitmesine üzüldü. Köşe başına kadar otomobilin arkasından giderek, uğurladı. Durumu izleyen dudak çatlatan ayaz; tamirhanede dokunacak bir yüz bulamadığından, gördüklerini yanına alarak, hiç kimseye görünmeden dışarı çıktı. Eski sanayinin dar sokaklarında başka yüzler aramaya başladı.

...

Üç yıl sonra... Ağustos. Asfaltı eriten sıcak; insan gölgesi arıyordu. Murat yurda döndü. Heyecanlıydı. İlk işi Usta'ya uğramak olacaktı. Eski Sanayi'ye doğru yol alıyordu. Cadde boyunca tamirhanelerin yıkıldığını farkına varamadı. Kavşaktan döndü. Kazım Usta'nın tamirhanesine yaklaştığında enkaz binaları gördü. Dozerler, kepçeler hiç durmadan çalışıyordu. Otomobilini park etti. Her zaman uğradığı tamirhanenin toz duman içinde yerini kestirmeye çalıştı. Yeri tespit etti ama ne yazık ki yıkılmıştı. Arka sokaklarda halen taşınan ve yıkılmak üzere olan tamirhaneler vardı. Gördüğü bir iki kişiye Kazım Usta'nın nereye taşındığını sordu. Murat'ın yüzüne anlamsız bakan ustalar cevap vermedi. Sonra birkaç çırağa daha sordu. Yine cevap alamadı. Sonunda yaşlı bir adam Murat'ın yanına yaklaştı.

-Gardaş sen Kazım Usta'yı niçin arıyorsun?

-Eski bir arkadaşım. Yurt dışındaydım. Onu ziyarete geldim de...

-Ne desem nasıl desem bilmiyorum ki. Haberin yok demek ki...

-Neyi anlamadım. Neyden haberim yok?

-Gardaş başın sağolsun, Kazım Usta geçen yıl vefat etti. Onun için kimse soruna cevap veremedi.

Murat beklemeyişi bu haber karşısında az ilerdeki enkaza döndü. Her şey birdenbire olmuştu. Ne diyeceğini nasıl davranacağını bilemedi. Dudakları kurudu. Acı veren bir hüznün saçından girdi tırnaklarından çıktı. Kendisini yabancı gibi hissetmeye başladı. Yaşlı adama sordu.

-Şok oldum usta. Başımız sağolsun. Neden öldüğü hakkında bilginiz var mı?

-Herkes biliyordu. On yıldır kanser hastasıydı.

-Demek öyle. Allah rahmet eylesin. Çok üzuldüm. Tamirhanesine ne oldu?

-Yeni Sanayi'ye taşındı.

-Nasıl bulurum orayı?

-Bak gardaş on kilometre şehir dışına çıkacaksın. Oraya varınca, en son yapılan tamirhaneleri sor. Sanayinin kuzeyinde gösterirler.

-Teşekkür ederim Usta.

Kazım Usta hastaymış ve Murat'a bir gün bile hastalığından söz etmemişti. Usta hastalığını mı saklamıştı. Neden söylememişti. Cevabını bulamadığı sorular beyninde kıvrılıyordu. Kederinin ezdiği kalbi ve düşünceler içinde oradan ayrıldı. Otomobilinin gazına bastı.

Mühendis Murat için Kazım Usta ve onun derme çatma tamirhanesi çocukluğuyla bağlantı kurduğu yerdi. Murat'ın babası bir taşra kasabasında tamirciydi. Çocuk yaşında babasının vefatı onu hayatla baş başa bırakmıştı. Çocukluğu tamirhanede geçen bir çocuğun bilinçaltında duyulması gereken bir özlem vardı. Tamirhaneler bu nedenle büyülü yerler ustalar da çok saygı duyduğu kişilerdi. Kazım Usta'nın ölümünü öğrenmek duygusal bir sarsıntıya neden olabilirdi.

Aradığı yeri bulması çok uzun sürmedi. Sanayiye güneyden girerek kuzey yönüne ilerledi. Tamirhanelerin önü ana-baba günüydü. Tanımlanan yere geldiğinde birine yeni tamirhaneleri sordu. 'Doğru git sola dön' cevabıyla hedefine daha da yaklaştı. Sonra uygun bir yere park etti. Tamirhanesine girdiği bir ustaya Kazım Usta'nın tamirhanesini sordu. Sondan ikinci tamirhane olduğunu öğrendi ve oraya kadar yürüdü. Ne ile karşılaşacağını bilmiyordu. Büyük bir reklam tabelasında 'Kazım Usta' yazısını gördü. Eski tamirhanenin küçük reklam tabelası da girişte sağ tarafta asılıydı. Ön tarafta üçü içeride dört otomobil tamirdeydi. Hiç kimsenin dikkatini çekmedi.

Ustalar, ıraklar ve müşterilerin bütün ilgisi otomobillerdeydi. Kiminin altına yatılmış, kimi lifte alınmış, kiminin motor kaputu açıktı. Buraya kadar her Şey normaldi. Birdenbire bir ustayla göz göze geldi.

Birbirini tanıyan iki yabancınn bakışydı. Murat gördüğüne anlam vermeye çalışıyordu. Kendisine bakan kişi önceki gelişinde tamirhanede gördüğü tinerci gençti. Ve bir usta olarak karşısında duruyordu. Tinerci ocuk onu hiç tanımadı.

-Birine mi bakmıştınız?

-Evet evet. Usta'ya...

-Usta benim buyrun. Aracınızın nesi var?

-Konu araçla ilgili değil, zamanınız varsa özel görüşebilir miyiz?

-Elbette konu nedir?

-Rahmetli Kazım Usta.

Kazım Usta ismini duyunca Usta'nın davranışı ve bakışı değışti. 'Buyrun yukarıya çıkalım' diyerek merdivenle ofise çıktılar. şık döşenmiş büyük deri koltukları ve kocaman bir masası olan idare ofisiydi. Kazım Usta'nın çerçeveli fotoğrağı dikkatini çekti. Tamirhane değil oto servisinin yönetim odasıydı. ay söylendi. Murat karşısında duran ustanın üç yıl önceki durumunu düşününce yanıldığı kanısına vardı. Kendisi hakkında bilgi vererek Kazım Usta ile dostluğunu, en son buluşmasını anlattı. Anlatılanları dikkatle dinleyen usta sze girdi.

-Kazım Baba'nın bize sürekli anlattığı kişi sizsiniz demek. Hayret ya! Ağzından dşrmezdi sizi. Bizi çok mutlu ettiniz. Usta, burayı bana ve arkadaşlarıma bıraktı. Onu hiç unutmayacağız. Babanın dostu bizim de dostumuzdur. Başımızın üstünde her zaman yeriniz var.

-Bakın sizi de eski tamirhanede gördüğümü sanıyorum ama o siz değilsiniz. Sizin isminiz ne?

-Benim ismim de Kazım. Yanıldığınızı sanmayın gördüğünüz kişi ben olabilirim. Diğerk arkadaşları da çağırayım tanışın.

-Rahatsız etmesek...

-Babanın dostu bizi rahatsız etmez Murat Bey.

Beş ya da altı usta odaya ıktı. Murat'la tanıştılar. Hepsinin ortak zelliğiyznde ve kollarında kesik izleri olmasıydı. Çileli hayatlarını bakışlarında görmek mümkündü. Diğerk yanda da mutluluklarına diyecek yoktu. Kişiliklerindeki ikilemi görmek zor değildi. şansları, Kazım Usta'nın terazisinde tartılmıştı. Kazım Usta'nın tamirhanesi onlar için hayata tutundukları yer, Mühendis Murat için çocukluğuna ulaştığı yerdı. Rahmetli Usta hiç ölmemiş gibi tamirhanenin içinde yaşıyordu. İyiliğın ve kötülüğün kitabının yazıldığı meknda Murat'ın ğrendiğiy başka bir gerçek, yaptığı iyilikleri sır gibi saklayan bir adamı tanımış olmasıydı. Kazım Usta meğerse kendisini uyuşturucu, tiner, bali bağımlılarına adayan özel bir insanmış. Köprü altlarından, izbe yerlerden, metruk alanlardan bağımlı çocukları dükkana alıştırır, doyurur, onları iş yapabileceklerine inandırarak ikna edermiş. Bağımlılık tedavisi yaptırır sonra da ıraklık okuluna göndererek usta dostlarının yanında onlara iş ve ař verirmiş. Bütün bu işleri yaparken kimseye tek kelime etmezmiş.

şimdi onun yaptıklarını ikinci Kazım Usta ve arkadaşları yapıyordu. Kısaca herkesin yolunu kaybettiğiy bir Şehirde; yönünü bulabilene adam, yn gösteren Kazım Usta gibi adamlara 'Adamın hası' deniyordu. Onlarca lke görmüş Murat böyle bir ülkeyi daha önce görmemişti. O gün oradan kederli ve mutlu ayrılarak simit peynir almaya giderken;

Kötü insanların kişilikleri, iyi insanların ise hayatı değıştirdiğiy düşünüyordu.

H. İhsan Sönmez

Mükemmel Değilim

Üzgünüm, mükemmel değilim, hiç de olmadım.
Elimden gelen bu, dilersen azımsama, sana aşkla gelişimle
Dönüşün senin bana, buluşmalı diyorum yüreğin ortasında.

Üzülüp ağlasak da yarış değil ki sevmek sen geçince yenesin.
Gönlün benle sevinisin, sil eski yıllarını,
Ömrüm sevginle dolup sana yoldaşım desin.

Yorgun atlar gibiyim üzgün ve terli, çabalarla örselendi yüreğim,
Sık dişini, unut gitsin demek yetmedi bazen, bundandır üşümesi.

Kırılsak dökülsek de emek istiyor bu yol, çokça da umut, belli.
Hayat bağımız candır, canımızsa gayretli,
Ayırt edilemez artık en çok çaba kimindi?

İnan mükemmel değilim, olamazdım da gerçi,
Sevdim işte, içten sevdim, bu dünyana değmez mi?

Ünsal Çankaya

Gebze, 29.1.2006-2023

On'lara Ağıt...

deniz orda durur. kımıldamaz
kımıldayan, şiirimizdeki kan
giden orda durmaz, duran
onuru körmenlerin
ölüm orda durmaz. tavşan
eğilen fesleğen kokusudur
şah damarında çocukluğumuzun
at arabasının kırbaç korkusudur
arka sokaklarda, şakaklarımızda
ölü arkadaş şiirleri toplayan
beklemek, durmak değildir
ardından önünden on'ların.

Halim Yazıcı

HİPOPOTAMIN ŞAŞIRTICI SÜRATİNE DAİR

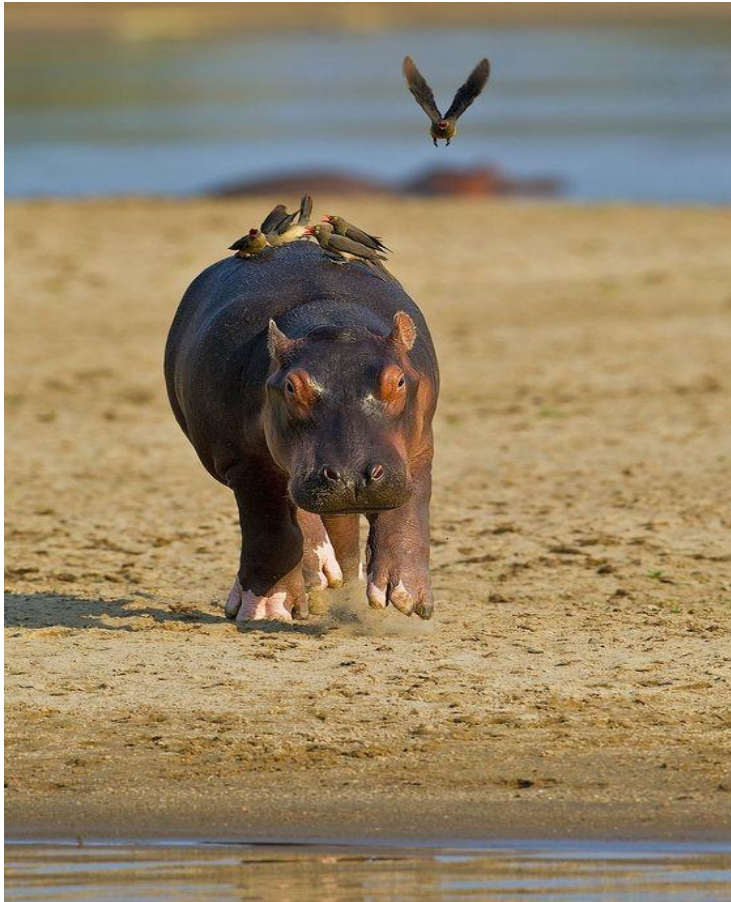
Devasa cüsseli, hantal, mağara ağızlı canavar,
Ah o büyük karnında nasıl bir ağırlık var?
Göllerde bir aylak, bataklıkta bir tembel,
Çamurda pinekleyen, güneşte uyuklayan:
Yine de bir kere bile geçemem seni
Koşmaya başladığın zaman!
Kendi hâkimiyet mıntıkandayken
Dalgaların dibinde yüzer denizaltı gözlerin
Akıl fikir erdirmek ne mümkün
Ölçüp biçilmez süratin,
Ne bir balık yetişir ne bir fok yarışır,
Parlak bir torpidodur bedenini!
Muazzam hipopotam, sanki bir yük trenisin,
Işığı sesinden daha hızlı şimşek gibisin!
Zerre kadar mâni değil şişmanlık
Senin keyifli süratine,
Boğazına düşkün iri yarı adamların
Değersin dikkatine!

Türkçesi: 2023, Volkan Hacıoğlu

ON THE SURPRISING SPEED OF THE HIPPOPOTAMUS

Great heftin, lumbrin, yawn-gob beastie,
O, what a weight is in thy tummy
At loll in lakes or on land marshy,
Soakin and sunnin:
Yet I for one could not outpace thee
When ye start runnin!
An when you're in your ain dominion
Beneath the waves an submare swimmin
It's nae a matter o opinion,
To mark your speed o',
Gainst any fish or seal you're winnin,
A sliek torpedo!
Great Hippo, like unto a freight train,
Thou Boltst aye faster than doth Usain:
Impeded not a jot by weight-gain
With joyous speed
The best laid diets o' massy men
Should pay thee heed!

Robert Burns

Bekleyiş / Nurdan Aladağ

Evin her odasını dolduran insanları görmüyor gürültüsünü işitmiyordu... Bakışlarından yıllarca silemediği hüznün yeniden gün ışığına çıkmıştı Fadime'nin. Torununun yedinci yaşını kutladığı bu mutlu günde duygu seli yaşamının sırası mıydı? Keşke gece gündüz düşündüklerini kâğıda dökebilseydi... Eline kalemi her alışında yazacakları parmaklarının ucundan akıp gitmeseydi...

İyiliğin bulaşıcı hastalık olmasını ve yayılmasını dilemişti Ela. Dalgalı saçları yanaklarına yayılan sevimli çilleriyle ninesine benziyordu. Ela'ya anlattığı hikâyelerle geçmişini şimdiye taşıyordu Fadime. Torununa her baktığında çocukluğundan izler yakalamasının nedeni buydu.

Pastasında masal perisinin sihirli değnek resmini görünce çok sevinmişti Ela. Yüreğinden geçeni bir çırpıda söyleyip mumları üflemişti. Birden odaya koyu bir karanlık çöktü. Işıklar yanana kadar geçen süre bir asır kadar uzun geldi Fadime'ye. Ruhundaki dinmeyen sızıyla o günün sabahına gitti...

Yeşilin her tonunun bir arada olduğu dağ köyündeydi evleri. Çay toplama zamanıydı anımsadığı. Köydeki herkes birbirine yardım eder kısa sürede çay toplama işi biterdi. Rasim Amca'nın kızıyla güle oynaya oyunlar oynardı çay toplanırken. Fakat yolda yürümeyi sevmezdi küçük Fadime. Biraz yol gidip yorulunca iki kolunu uzatır, kucağa alınsın isterdi. Ağlamaya başlayınca kıyamazdı babası. Yolun kalan kısmını babasının omzunda giderdi.

Ailesi o sabah gün doğmadan yola çıkmıştı. Annesi uyandırmaya kıyamamış dedesine emanet etmişti Fadime'yi. Mavi elbiseli bebeğine sıkıca sarılı derin uykudan saatler sonra gözünü açtı Fadime. Tavandan gelen ses korkunçtu. Evin damında horon tepiliyordu adeta. Pencerenin yanındaki yatağından gökyüzünün karaltısını görüp de ürktü. Dedesi; "Korkma yanıdayım" dese de içinin titremesine engel olamadı. Büyük bir patırtı kopunca boş bulunup yatağından düştü. Allah'tan yer tahta sofabaydı da canı çok acımadı. Dedesi açık pencereleri kapatmaya giderken yalnız kaldı. Bebeğine daha sıkı sarıldı Fadime. Yağmurun deneceği yoktu. Rüzgârın da yağmurdan kalır yanı yoktu. Bahçe kapısının asma kilidi ordan oraya savrulunca çıkan sesi duymamak için kulaklarını tıkadı Fadime. Gök gürültüsünden korkunca da hep böyle yapar sonra da annesinin yanına koşardı. Yağmur yağacağını anlayıp eve erken dönmüşlerdir diye düşündü. Annesine seslendi ilkin, sonra da ablasına. Cevap veren olmadı. Dedesinin ayak sesleri odadan uzaklaştıkça her yer ıssızlaştı...

Bir süre yatağın içinde kıpırtısız bekledi.

Yağan yağmurun pencereden içeri sızmaya başladığını gördü. Kokusunu içine çekerek uyuduğu yastığını pencereye dayadı çocuk aklıyla. Nasıl olduğunu anlamadan pencere camı çatladı. Gürültüyle kırılan camın yanından hemen uzaklaştı Fadime. Yağan yağmur evin içindeydi artık. Küçük bir göl oldu odanın içi. Çılgık çılgılda evin dışına karşı koyamadığı bir güçle çekildi. Kendisiyle beraber her şey suyun esiri oldu. Rüyasında sık sık uçtuğunu görürdü Fadime. Uçuyordu gene... Bu defa gökyüzünde değil suyun üstündeydi. Bahçeye doğru sürüklenirken dedesinin yüzükoyun yatan bedenini gördü. Dokunmaya çalıştıysa da başaramadı.

Sürüklenmeye devam etti. Dallarını suya doğru ahtapot gibi uzatmış zeytin ağacına çarptı... Dallardan birini yakaladı. Anasına sarılır gibi ağacı kucakladı. Bez bebeği az evvel yanıdaydı. Arandı...Bulamadı...Eve doğru son kez geriye dönüp baktı. Kararmış suyun derinliklerine hızla inen maviliği gördü...

İki gözünü sıkıca yumdu. Tanıdık bir ses duyana kadar da hiç açmadı...

Ela, arkadaşlarıyla birlikte ışıklar yanınca neşeyle bağırdı. Karanlıkta ağladığını gören olmamıştı Fadime'nin. Torununun doğum gününde sevinci yarımdaydı. Rasim amca geri dönüp onu bulmasaydı burada olamayacaktı. Kendisi dışında ailesinden hiç kimse selden sağ kurtulamamıştı.

Ela'nın ışıldayan gözlerine sevgiyle baktı... Kelimeler dağdan yuvarlanan kayalar gibi ağızından aceleyle belli belirsiz döküldü;

"Dileğin dileğimdir!.." dediğini Ela'dan başka kimse duymadı...

Muammer Kocabaş

ŞEREFİ!

Neler neler vermezdim ki Şerefli bir mutluluk uğruna
Bir keçeden sıtma bir kireci nasıl Topal eder tövbe
Kimsenin aksi yönde sürük edilmediği bir sistemi
Arzularken cinayet mi işledim acaba

Artık baldırlarında onun Sergüzeşt meskenliği
Neler vermezdim ki şerefli bir mutluluk için
Pisletmeden, boyun eğmeden kirletmeden bir güruhu
İstihzanın (alayın) o karga maskesini çıkarır gibi

Tükürmeden ve kusmadan var olabilmek bazı nehirlerle
Şimdi güzelliğin de esmerliğinde Şatafatlı postuna
Da parası yetmeyen bir Zavallı deyin bana
Kadehlerin tümü Vicdan azaplarını örten geceyi kaldırmak içindir
Sonuna kadar içiyor çatlayasıya kadar içiyorum...

Siz ulu orta bir tövbeyi riya bildim diyenleri anlamaz
İflah olmaz addedenlersiniz

ADSIZ NESİN

(Alkol sağlığa zararlıdır)

Sussun Gözlerinde Denizleri Maviler/ Filiz Kalkışım Çolak

foto: ntv.com

ay sokulmuş baharların ipek mercan tenine
lacivert yeşellerimin hasrete estiren yellerine
çisem çisem ağlıyor
benim hepten sarhoş hallerim
gecenin kanatlarından sokağa saçılıyor...
serseri sızışlarda sayıklıyor
gölgede kahve, güneşte ela
foyluğunda bir parça siyah bulduğum rengin
bozkır bakışım
gün kurusu düşüm benim
kırlangıç göğüslü zühreler dökülüyor ruhumdan
alıyor ellerine beni,
koşturuyor üstelik! Haspam utanmak nedir bilmiyor
ah! Canım deyişler nefesinde kesilen nefesler
bir çekimlik afyona muhtaç acizliğim
kıskançlığım
o! Tatlı gülüşüne vurduğum anın yanında olamayışları
anasonlar azıyor
yıldızlarımda ağarttığım yokluğuna
ıstırabım yakut sürmeli gecelerden
aslan sütü dilenip dilenip seni! Sek içiyor

kaçık entarim
sökük çorabım
safi gülüşüm

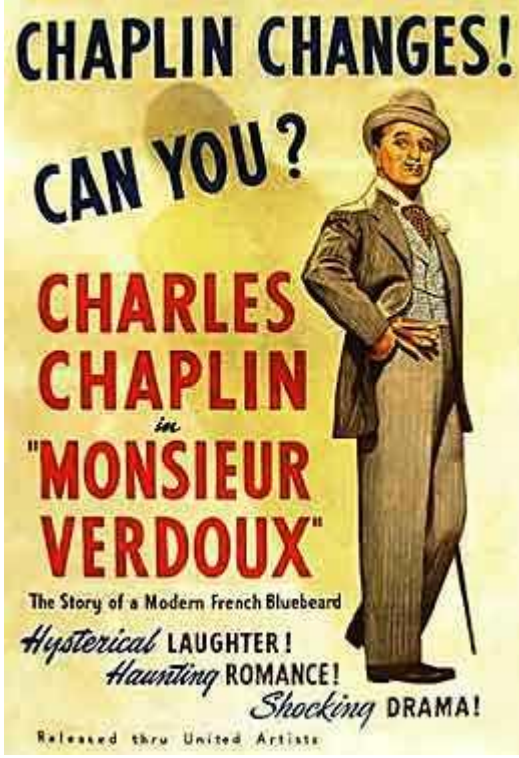
geç işlerinden tüm bunların! Bize gidelim canım
çiğ sütüm
badem çukurlum
al topuklum, dikenim benim

titreyişlerin
körfezlerimde ahestelenen hisarbuseliklerine süzülelim
gelinciklerin saflığından soyunup
gün nazında demlenmiş koynun,
ahududularına yatalım

avuçlarımda arasında o gül yüzün
pembeyi çekirdeğinden sağalım
kirpiklerim değsin kirpiklerine
ak kızancığını anasının kucağından çalalım
göğsünden iç çekişli içliğini düşürelim mi

sinlerine yakamozları sıkıştıran ayın
yangınlarını ıslatalım
manyağa çıkarttığın adımı gel
kelebeklerin uykularına okuyalım
tanımlanmayan sevişlerin ayyaş düşüğünü
alçalan rahminden alalım
ve tüm bunlara
öylesi ağır geliyorken sensizlik
bu! Tımarhane kaçkını
saçlarının tellerine bağlayalım mı
şafak emzirmeye indiğinde yavrucuğunu
sığılarından sonsuzluğun yüzeylerine fıskıralım
sussun gözlerinde denizleri maviler!

ÇAĞININ ÖTESİNDE BİR FİLM MONSIEUR VERDOUX (MÖSYÖ VERDU) 1947

Filmin vizyona girdiği tarih, Chaplin'in barış yanlısı olmasının Amerika'nın politik atmosferine ters düştüğü zamanlara denk gelir. Bu sebepten Mösyö Verdu'ya karşı antipropaganda yapılmaya başlanır. Ve izleyici düşüşleri ardından film vizyondan kaldırılır. Politik baskının sanat üzerinde ne denli etkilerinin olabileceğinin bir kanıtı... Bu sırada film Avrupa'da oldukça hoş karşılanıp izlenmiştir. Politik atmosfer değişime uğradığı an ise; Mösyö Verdu tekrardan Amerika'daki film salonlarında kendisine yer edinin birçok övgü toplamıştır.

Mösyö Verdu, dramatik yapısı bakımından incelendiğinde çağının ötesinde bir anlatıya sahiptir. Alışılmış bir Chaplin tiplemesi göremeyiz bu kez. Birçok yönden komedi denilemeyecek kadar dramatik oluşu onu kara komedi ismiyle adlandırmamızı sağlar. O yıllarda seyirci perdede gördüğü kahramanla özdeşleşmek ister. Hem modern hem de riskli bir başrol olan Mösyö Verdu, tam anlamıyla bir antikahraman özellikleri barındırır. Hem başrol oyuncusunun kötü özelliklere sahip olmasına alışkın olmayan seyirci hem de yönetmen adına kendini sınama deneyimi olarak ele alabiliriz, bu durumu.

Günümüz dizi-filmlerinde izleyicideki merak uyandırma duygusu kaybolmasın diye kırk takla atılır. 1947 yapımı filmde ise tam tersi olarak; açılış sahnesiyle birlikte aslında konunun tamamına hâkim oluruz. Yönetmen bizden yaşanmış ve bir sonuca varmış olan bu hikâyenin detaylarını izlememizi ayrıca hikâye içinde "Acaba şimdi ne olacak?" sorusundan ziyade sahnelerin içindeki düşüncenin özüne ulaşmamızı ister. Duygulara değil de düşüncelere seslenir bu şekilde. Belki de bir antikahraman seçilmesinin de sebebi budur.

Verdu ile bir türlü özdeşleşemeyiz. Ona bir nefes alımı süresi anlarda yaklaşır gibi olsak da olayların hep dışında kalır, nesnel bir bakış açısıyla izlemekten başka çaremiz kalmaz.

Mösyö Verdu, uzun yıllar bankacılık yapmış ama hep kullanılmış emeğinin karşılığını bir türlü alamamış biridir. Ekonomik buhranın yaşandığı bir dönemde işten atılır. İşsiz ve beş parasız ortada kalmıştır. Ama hep engelli eşine ve çocuğuna bakmakla yükümlü hisseder kendini. Film boyunca tek motivasyonu budur belki de. Yol boyu vicdanını serin tutmasına yarayan buza dönüşmüş bir su... Hayat ona yeni bir meslek edindirir. Zengin ve dul kadınları baştan çıkarıp servetlerine el koymak. Ancak Verdu, bir seri katile de dönüşmüştür aynı zamanda. Dünya'nın farklı yerlerinde farklı zengin kadınlarla evlenip servetlerine konduktan sonra onları öldürüp ortadan kaybolur.

Verdu'nun yenemediği iki kadın karakter vardır filmde. Birincisi; türlü komik entrikalarla öldürmeye çalıştığı ama bir türlü başarıp yok edemediği, Annabella. İkincisi ise; Annabella'yı zehirlemeden önce denek olarak kullanmayı planladığı genç kız. Özellikle Annabella'nın sahnelerinde gerilim ve mizah iç içe geçer. Annabella şansı sayesinde her seferinde hayatta kalmayı başarır. Mösyö Verdu, bu sahnelerde oldukça gülünç durumlara düşer. Güçsüzdür, zayıftır Annabella'nın karşısında. Onu yenemez. Lanetidir sanki ve sonunu hazırlayan kişidir. Verdu, aklını çeldiği bir başka zengin kadınla düğünleri sırasında Annabella ile tekrar karşılaşır. Kendisine serbestlik tanıdığı öldürme hakkını elinden alır bu sahnede, Annabella. Düğünden kaçmak zorunda kalır, Verdu.

Annabella'yı zehirlemeden önce zehri test etmek adına yağmurlu bir gecede genç bir kızı evinde misafir eder. Tam da aradığı kriterleri taşımaktadır, genç kız. Hapishaneden yeni çıkmış, kimsesiz ve otelde kalmaktadır. Kadehteki şaraba zehri karıştırıp deneğinin önüne bırakır. Verdu, acıma duygusunu kaybetmiş birisidir. Hiç kimseye karşı merhamet beslememektedir. Verdu ile birlikte izleyici de gerilimli bir hava içerisinde. İzleyici içten içe kızı öldürmeyeceğine inanmak ister. Kız tam kadehi dudaklarına götüreceksen, engelli bir eşinin olduğunu ve ona uzun yıllar baktığını söyler. Verdu ilk defa empati kurmuştur. Engelli bir eşe bakmış olması kıza yaşama hakkı tanımasını sağlar. Bu sahnede büyük bir çelişki içinde kalırız. Sanki işlediği bütün cinayetleri unutup Verdu'ya anlayışla ve merhametle yaklaşmaya hazırızdır. Ama bu sahneden sonra sanki hiç yaşanmamışçasına unuttur kıızı, Verdu. Sonrası karşılaşmalarında hatırlamakta bile güçlük çeker. Bile isteye unutturmuştur kendisine, kıızı. Merhameti, sevgiyi ve iyiliği hatırlatmaktadır çünkü. Tıpkı Annabella gibi kız da lanetinin bir parçasıdır. Karşı olduğu şeylere feda etmiştir, genç kıızı. Zengin bir silah tüccarıyla evlenmektedir, kız. Bu yüzden de ondan kaçmak ister.

Film birçok felsefi sorgulamalarla bezenmiştir. En belirginini iyilik ve kötülük çatışmasıdır. İyinin iyi olduğuna ya da kötünün kötü olduğuna nasıl karar veririz? Tüm bunları yapabilmek için güçlü bir irade gerekmektedir. Finale kadar o iradeyi elinden bırakmaz, Verdu. Kedilere karşı takıntı derecesinde sevgi besleyen bir adam nasıl olur da kadın katili olabilir, sorusunu arar dururuz film boyu. İçinde yaşamaktan nefret ettiği bu büyük sistemin yaşattıklarının küçük bir kopyasıdır aslında yaptıkları. Ona göre önemsenmeyecek kadar basittir. “Kadın” metaforu üzerinden büyük resimde sistemi; insani zaafalarını, sevgisini, cezasını ve sonunu bizlere gösterir Verdu.

Verdu, iradesine yenik düşüp teslim olur. Özgür olabilmeyi seçebilecekken bu yaşam içindeki özgürlüğe inanmadığından teslimiyeti ve cezayı tercih eder. Hem de suçlu olduğuna gram inanmazken. Filmin açılış sahnesinde gözüken Verdu’nun kurbanlarından birinin ailesinin uzun uğraşlar sonrası katili yakalattıklarını görürüz. Chaplin bu sahnelerde seyircinin arasına karışır. Tiyatral bir havaya sahiptir her şey.

Sonuç olarak Verdu, kendisini cezalandırarak kurtarmak ister sistemin dışlılarından. Verdu, idam edilmeye götürülürken asla pişman olmadığını tekrar dile getirir. Ortada kendisini suçlu hissettirecek ne vardır ki?

“Birkaç cinayet insanı kötü yapar, milyonlarcası kahraman.” der.

BENGÜL ALKAN

Foto: Ali Hikmet Varlık

Aşkın Elifçe Dik Duruşu

Senin göğsün gökyüzü değil
Açma bağrını kolpa çocuklara
Kaide bacakların hayata tutulu
Yıktırma her orduya
Kokun çiçeklerden güzel ve içli
Koklatma kılavuzu kargalara
Ayca geniş masum yüzün saf şiir
Okutma her şiirden anlarım diyene
Bülbülden, kanaryadan âlâ şarkın
Sesin benim, sesin insanlığın sesi
Dinletme her önüne gelene
Tenin ipekten öpen anlar
Dokundurma ateşi kendine yanana
Ellerin dünyada sayılı yardımsever
Verme o hazineyi nankör dilencilere
Dudakların yeryüzü değil senin
Çiğnetme her seyyahım diyene
Saçların siyah şelale huzur denizine akan
Beyazlatma her macerapereste
İki uydudur gözlerin sevgi çevresinde
Döndürme farklı gezegenlere...

Mücahit Aygören

2 Kasım 2023

Balıkesir

Resim : Otoportre; Elif Burcu Çark

Not: Şiirin fotoğraftaki kişiyle ilgisi yoktur.

CUMHURİYET VE EDEBİYATIMIZ SORUŞTURMASI

Soru 1: Cumhuriyet tarihinde sizi en çok etkileyen beş şiir

HÜLYA SOYŞEKERCİ: Fahriye Abla, İstanbul Türküsü, Han Duvarları, Göğe Bakma Durağı, Mendilimde Kan Sesleri

VOLKAN HACIOĞLU: Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" (*) Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Kızılırmak Kıyıları" (Ortaokulda sayfaları koparıp kitap dolabımızın üzerine asardık)Ahmet Muhip Dıranas'ın "Kar" şiiri

Nâzım Hikmet'in "Taranta Babu'ya Mektuplar", Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Otuz Beş Yaş" şiiri
Kontenjan dolmuş olsa da Orhan Veli'nin "İstanbul'u Dinliyorum" şiirini de ilâve etmek gerekir.

HÜSEYİN PEKER: Edip Cansever / Salıncak , Melih Cevdet Anday / Yağmurdan Sonra
Oktaç Rifat / Telefon , Ece Ayhan / Fayton, Cemal Süreya / Göçebe

BAKİ AYHAN T: Ağır Hasta: Dağlarca, Sisler Bulvarı: Attilâ İlhan, Han Duvarları: Faruk Nafiz Çamlıbel,

Salkımsöğüt: Nâzım Hikmet, Çağrılmayan Yakup: Edip Cansever

HİLMİ HAŞAL: Cumhuriyet döneminde yaşamış, geleceğin şiirini ve şairlerini etkilemiş beş şair: Nâzım Hikmet, Turgut Uyar, Edip Cansever, Cemal Süreya, İlhan Berk...

BÜLENT GÜLDAL: Karlı Kayın Ormanı, Yerçekimli Karanfil, Belâ Çiçeği, Ay Karanlık, Acıyı Bal Eyledik

SENCER BAŞAT: Cemal Süreya "Uçurumda Açan", Gülten Akın "Seni Sevdim", Attila İlhan "Üçüncü Şahsın Şiiri",

Orhan Veli Kanık "Anlatamıyorum", Nazım Hikmet Ran "Yaşamaya Dair"

FURKAN ÇİRKİN: Orhan Veli- Sere Serpe, İsmet Özel- Celladıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar

Cemal Süreya- Hür Hamamlar Denizi, Edip Cansever- Ruhi Bey ve Limonluktaki Yangın, Attila İlhan- Ayrılık Sevdaya Dahil

ZELİHA AYPEK: Behçet Aysan, Bir Eflatun Ölüm; Gülten Akın, Kestim Kara Saçlarımı; Sezai Karakoç, Mona Roza

Orhan Veli, Anlatamıyorum; Edip Cansever, İnfilak

DURAN ER: Nazım Hikmet-Bugün Pazar, Cahit Külebi-Hikâye, Ahmet Arif-Otuz Üç Kurşun (Kırvem hallarımı aynı böyle yaz)

Turgut Uyar-Göğe Bakma Durağı, Cemal Süreya-Aşk (Şimdi sen kalkıp gidiyorsun), Edip Cansever-Ben Ruhi Bey Nasılım?
Ataol Behramoğlu-Ben Ölüsem Akşamüstü Ölürüm, Yaşar Miraç-Ben mi Yarattım Seni/ Yoksa Sen Hep Var mıydın?
Hilmi Haşal-Güllü Yara (Seni yaşıyorum), Ahmet Erhan-Ağıt (Çiçekçi bana bir gül ver)

ÜNSAL ÇANKAYA: Bazı soruları yanıtladı.

HASAN ULAŞ: Mehmet Akif Ersoy- İstiklal Marşı, Çanakkale Şehitlerine, Nazım Hikmet Ran- Kuvayı Milliye Destanı
Attilâ İlhan-Mustafa'm Mustafa Kemal'im, Melih Cevdet Anday-Defne Ormanı
Celladıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar-İsmet Özel

YENER ÇETİN: Bunu son günlerde okuyup beğendiklerim olarak cevaplamak isterim. Bana bunu yarın bir gün sorsaydın başka şiirler söyledim. Cenaze Merasimim (Nazım Hikmet.), 4x400 Engelli (Melih Cevdet Anday.), Acının Adı (İlhan Berk.), Diyaliz (Gülten Akın.), Çamaşırlar (Emel İrtem)

ALİHAN ÇETİNER: Nâzım Hikmet- Saman Sarısı, Nâzım Hikmet- Bahr-i Hazer, Attilâ İlhan- Cinayet Saati
İhsan Yüce- Ekmek Şarap Sen ve Ben, İsmet Özel- Mazot

KEVSER EKE: İsmet Özel "Of Not Being A Jew"

Edip Cansever "Çağrılmayan Yakup" Edip Cansever "Ben Ruhi Bey Nasılım?"

Küçük İskender "Bir Organ Nakli gibi Sevmiştim Seni", Cemal Süreya "Üvercinka"

MUZAFFER KETEN: Vatan Haini / Nazım Hikmet, Buluşmak Üzere / Can Yücel

Mendilimde Kan Sesleri/ Edip Cansever, Ben Sana Mecburum / Attila İlhan

Defolu Çıkan Hayat ve İyi Yürekli Çocukların Serencamı / Yılmaz Odabaşı

BÜLENT BULUT: Şair olarak: Can Yücel -Melih Cevdet - Orhan Veli - Turgut Uyar - Oktay Rifat - Necati Cumalı

Şiir olarak: Nazım Hikmet- Ne Güzel Şey Hatırlamak Seni ; Yaşamaya Dair, Can Yücel - Sevgi Duvarı
Attila İlhan ; Kimi Sevsem Sensin...Orhan Veli –Yaşamak, Turgut Uyar 'Turnam ,Bir Gün Bırakmayacağım Seni'
Nevzat Çelik -Şafak Türküsü

MUSA ÖZ: Saman Sarısı...Nâzım Hikmet, M. Kemal'in Kağnısı...Dağlarca

Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca...Necatigil, Göğşe Bakma Durağı...T. Uyar, Üvercinka...C. Süreya

Soru 2: Cumhuriyet tarihinin en iyi üç edebiyat eleştirmeni

HÜLYA SOYŞEKERCİ: Fethi Naci, Vedat Günyol, Nurullah Ataç

VOLKAN HACIOĞLU: Nurullah Ataç, zar atmalarıyla meşhurdur. Turgut Uyar'la arası açılmıştır.

Cemal Süreya, en sert eleştirisini Orhan Veli'nin ölümü üzerine yazmıştır: "Ölür ölmez tüfeği depoya kaldırıldı!" Bugün bu sertlikte bir eleştirisinin yarısına bile cüret edecek bir eleştirmen bulmak zor. Güzelleme ve tanıtım metinleri dışında gerçek eleştiri hayli irtifa kaybetti.

Orhan Burian, kıymeti bilinmeyenlerden, ne kadar okunsa az!

HÜSEYİN PEKER: Hüseyin Cöntürk, Ataç, Memet Fuat

BAKİ AYHANT: Nurullah Ataç, Suut Kemal Yetkin, Hüseyin Cöntürk

HİLMİ HAŞAL: Asım Bezirci, Hüseyin Cöntürk, Mehmet H. Doğan...

BÜLENT GÜLDAL: Nurullah Ataç, Asım Bezirci, Orhan Burian

SENCER BAŞAT: Fethi Naci, Nurullah Ataç, Asım Bezirci

FURKAN ÇİRKİN: Hüseyin Cöntürk, Turgut Uyar (şair olarak da tabii ama bu soruda eleştirmen olarak), Nurullah Ataç

ZELİHA AYPEK: Bedrettin Cömert, Nurullah Ataç, Memet Fuat

DURAN ER: Nurullah Ataç, Asım Bezirci, Rauf Mutluay

ÜNSAL ÇANKAYA: Asım Bezirci diyebilirim örneğin yalnız neredeyse tüm kitaplarını okuduğum için yalnızca eleştirmen mi sayılmalı seçemedim. Tam bir yanıt veremiyorum, değerli isimler çok.

HASAN ULAŞ: Nurullah Ataç, Asım Bezirci, Memet Fuat

YENER ÇETİN: Fethi Naci, Memet Fuat, Orhan Koçak. Şimdilik bu isimler, ileride değişiklik gösterebilir bende.

ALİHAN ÇETİNER: Benim için sadece Asım Bezirci.

KEVSER EKE: Berna Moran, Mehmet Kaplan, İnci Enginün

MUZAFFER KETEN: Asım Bezirci, Mahmut Temizyürek, Semih Gümüş

BÜLENT BULUT: İlki olması açısından Namık Kemal, Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar

MUSA ÖZ: M. H. Doğan, Emin Özdemir, Yücel Kayıran, Orhan Koçak

Soru 3: Cumhuriyet tarihinde en beğendiğiniz beş roman

HÜLYA SOYŞEKERCİ: Çalıkuşu, Yaban, Bir Gün Tek Başına, Yer Demir Gök Bakır, Tutunamayanlar

VOLKAN HACIOĞLU: Halit Ziya Uşaklıgil, *Mai ve Siyah*, Ahmet Hamdi Tanpınar, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*
(Yine de Nuru Osmaniye'den ne zaman geçsem, *Huzur* romanını hatırlarım. *Huzur* her zaman bende bir huzursuzluk yaratır!)

Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, Mehmet Rauf, *Eylül*, Reşat Nuri Güntekin, *Kavak Yelleri*

HÜSEYİN PEKER: Aylak Adam/ Yusuf Atılgan, İnce Memed /Yaşar Kemal, Murtaza/ Orhan Kemal, Gece/ Bilge Karasu
Tutunamayanlar /Oğuz Atay

BAKİ AYHANT: Çalıkuşu: Reşat Nuri, Ateşten Gömlek: Halide Edip, Kiralık Konak: Yakup Kadri,
Her Gece Bodrum: Selim İleri, Yeni Hayat: Orhan Pamuk

HİLMİ HAŞAL: Çalıkuşu, Fikrimin İnce Gülü, Anayurt Oteli, Asılacak Kadın, Suskunlar

BÜLENT GÜLDAL: Aganta Burina Burinata, Sodom ve Gomore, Esir Şehrin İnsanları,
Yaban, Alemdağ'da Var Bir Yılan

SENCER BAŞAT: Yaban, Karartma Geceleri, Güven, Ölmeye Yatmak, Tutunamayanlar

FURKAN ÇİRKİN: Ağır Roman- Metin Kaşan, Tutunamayanlar- Oğuz Atay, Huzur- Ahmet Hamdi Tanpınar,
Kıskanmak -Nahid Sırrı Örik, Mai ve Siyah- Halit Ziya Uşaklıgil

ZELİHA AYPEK: Füzûzan, Berlin'in Nar Çiçeği, Peyami Safa, Yalnızız, Buket Uzuner, Balık İzlerinin Sesi
Sabahattin Ali, İçimizdeki Şeytan, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mahur Beste

DURAN ER: Çalıkuşu, Yaban, Kuyucaklı Yusuf, Teneke, Anayurt Oteli

HASAN ULAŞ: 1-Yaşar Kemal- İnce Memed/Karınca'nın Su İçtiği 2- Kemal Tahir/ Esir Şehir üçlemesi
3-Şevket Süreyya Aydemir/Suyu Arayan Adam 4-Oğuz Atay/Tehlikeli Oyunlar
5-Ahmet Hamdi Tanpınar/Saatleri Ayarlama Enstitüsü/Huzur

YENER ÇETİN: Saatleri Ayarlama Enstitüsü (Ahmet Hamdi Tanpınar), Çakırcalı Efe (Yaşar Kemal), Gece (Bilge Karasu), Aylak Adam (Yusuf Atılgan), Tutunamayanlar (Oğuz Atay) Yarın bu isimler de değişiklik gösterebilir bende.

ALİHAN ÇETİNER: Okuduklarım arasından, Yaşar Kemal- İnce Memed, Peyami Safa- Dokuzuncu Hariciye Koğuşu Sabahattin Ali- Kuyucaklı Yusuf'u sayabilirim.

KEVSER EKE: Yaşar Kemal "İnce Memed", Yusuf Atılgan "Anayurt Otel", Hakan Günday "Kinyas ve Kayra" Hasan Ali Toptaş "Kuşlar Yasına Gider", Adalet Ağaoğlu "Bir Düşün Gecesi"

MUZAFFER KETEN: - İnce Memed / Yaşar Kemal- Ölmez Otu / Yaşar Kemal- Yılanların Öcü / Fakir Baykurt Bir Gün Tek Başına / Vedat Türkalı- Bir Avuç Gökyüzü / Çetin Altan

BÜLENT BULUT: Sabahattin Ali- Kuyucaklı Yusuf -Kürk Mantolu Madonna, Yaşar Kemal- İnce Memed Ahmet Hamdi Tanpınar -Huzur, Zülfü Livaneli -Serenad, Huzursuzluk; Reşat Nuri Güntekin -Acımak, Çalıkuşu

MUSA ÖZ: İnce Memed...Yaşar Kemal, Kara Kitap...Orhan Pamuk, Zeliş...Necati Cumalı Kuşlar Yasına Gider...H. Ali Toptaş, Tutunamayanlar.....Oğuz Atay

Soru 4: Cumhuriyet tarihinde en beğendiğiniz üç deneme yazarı

HÜLYA SOYŞEKERCİ: Nurullah Ataç, Salâh Birsell, Vedat Günyol

VOLKAN HACIOĞLU: Nurullah Ataç, Orhan Burian, Sabahattin Eyüboğlu

HÜSEYİN PEKER: Doğan Hızlan, Mehmet H. Doğan, Eser Gürson, Yücel Kayıran, Orhan Koçak

BAKİ AYHANT: Nurullah Ataç, Şevket Rado, Sabahattin Eyüboğlu

HİLMİ HAŞAL: Salah Birsell, Ahmet Oktay, Orhan Koçak...

BÜLENT GÜLDAL: Suut Kemal Yetkin, Salah Birsell, Nermi Uygur

SENCER BAŞAT: Sabahattin Eyüboğlu, Vedat Günyol, Nermi Uygur

FURKAN ÇİRKİN: Cemil Meriç, Nurullah Ataç (deneme yazarı olarak da), Enis Batur

ZELİHA AYPEK: Cemil Meriç, Ahmet Altan, Hilmi Yavuz

DURAN ER: Suut Kemal Yetkin, Vedat Günyol, Salah Birsell

ÜNSAL ÇANKAYA: Salâh Birsell, Melih Cevdet Anday ve Tahsin Yücel'i en iyi denemeciler arasında sayıp sınırlamak da istemedim. Çünkü aynı zamanda edebiyatın diğer alanlarında da onlarca eserleri var beğendiğim.

HASAN ULAŞ: 1-Salah Birsell 2-Nurullah Ataç 3-Ferit Edgü

YENER ÇETİN: Melih Cevdet Anday, Salah Birsell, Vedat Günyol. Şimdilik yoğunluklu olarak bu isimler...

ALİHAN ÇETİNER: Ben sadece Salâh Birsell'den zevk alıyorum.

KEVSER EKE: Vedat Günyol, Nurullah Ataç, Enis Batur

MUZAFFER KETEN: Bizde “Deneme Yazarı” olarak bilinen, yazın hayatının tamamını bu türe ayırmış yazar çok ama çok azdır. Gazeteciler, öykü ve roman yazarları, hatta bazı şairler zaman zaman deneme yayınlarak bu türe katkı yaparlar. Şu yazarları severek okurum;

- Gündüz Vassaf- Ferit Edgü- Çetin Altan

BÜLENT BULUT: Salah Birsell -Nurullah Ataç -Cemil Meriç

MUSA ÖZ: S. Eyüboğlu, Vedat Günyol, Enis Batur

Soru 5: Cumhuriyet tarihinde en beğendiğiniz üç öykü yazarı ve adını hatırlıyorsanız en sevdiğiniz bir öyküsü

HÜLYA SOYŞEKERCİ: Sait Faik, Dölger Balığın Ölümü; Leyla Erbil, Gecede; Füzulan, Parasız Yatılı

VOLKAN HACIOĞLU: Ömer Seyfettin, Bomba; Sait Faik, Alemdağ'da Var Bir Yılan; Sabahattin Ali, Değirmen

HÜSEYİN PEKER: Sait Faik / *Öyle Bir Hikaye*; Sevim Burak / *Ah Ya Rab Yehova*; Onat Kutlar / *İshak*
Ülkü Tamer / *Allaben Öyküleri*; Bilge Karasu / *Göçmüş Kediler Bahçesi*

BAKİ AYHANT: Sait Faik: “Haritada Bir Nokta”, Selim İleri: “Cumartesi Yalnızlığı”, Oğuz Atay: “Demiryolu Hikâyecileri”

HİLMİ HAŞAL: Sait Faik; Semaver, Sevgi Soysal; Şafak, Tomris Uyar; Yürekta Bukağı

BÜLENT GÜLDAL: Samet Ağaoğlu, Büyük Aile; İlhan Tarus, Karınca Yuvası; Cemil Kavukçu, Aynadaki Zaman

SENCER BAŞAT: Sabahattin Ali (Kağı), Sevgi Soysal (Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz), Fakir Baykurt (Eğer Hayvan İsek)

FURKAN ÇİRKİN: Ferit Edgü, Tomris Uyar, Sait Faik

ZELİHA AYPEK: Sait Faik Abasıyanık, Menekşeli Vadi; Tomris Uyar, Aramızdaki Şey; Sabahattin Ali, Değirmen

DURAN ER: Sabahattin Ali, Ses; Füzulan, Parasız Yatılı; Ayşe Kilimci, Yapma Çiçek Ustaları

HASAN ULAŞ: 1-Sait Faik Abasıyanık, 2-Habib Bektaş, 3-Hasan Ali Toptaş

YENER ÇETİN: Gazoz Ağacı (Sabahattin Kudret Aksal), Hişt Hişt (Sait Faik), Beyaz Mantolu Adam (Oğuz Atay)

(Birkaç seçeneğim daha olsaydı ekleyeceğim epey isim olurdu daha)

ALİHAN ÇETİNER: Aziz Nesin, Orhan Kemal, Ömer Seyfettin. Bu üç isim ne yazsa okurum.

KEVSER EKE: Mine Söğüt “Gergedan” Tomris Uyar “Gecegezen Kızlar”, Oğuz Atay “Korkuyu Beklerken”

MUZAFFER KETEN: Sait Faik Abasıyanık / İki Kişiyi Bir Hikâyeye; Sabahattin Ali / Ayran; Füzulan / Gecenin Öteki Yüzü

BÜLENT BULUT: Sabahattin Ali-Sırça Köşk, Sait Faik Abasıyanık , Peyami Safa

MUSA ÖZ: Sait Faik...Son Kuşlar, Sabahattin Ali... Değirmen, Füzulan...Benim Sinemalarım

**Soru 6: Cumhuriyetin kazanımları sizce edebiyatımızda yeterince işlenebildi mi?
Cumhuriyet edebiyatımıza ne kattı, edebiyatımız cumhuriyete ne kattı?**

HÜLYA SOYŞEKERCI: Cumhuriyetin kazanımları edebiyatımızda yeterince işlenemedi diye düşünüyorum. İlk aklıma geldiği kadarıyla Attila İlhan'ın romanlarında Cumhuriyet düşüncesi oldukça başarılı bir biçimde işlendi. Cumhuriyet, edebiyatımıza, özellikle kadın edebiyatının ve kadın özgürlüğünün önemini kazandırdı. Geleneklerin sorgulanabileceğini ve modernleşmenin önemini sezdirdi. Cumhuriyet kazanımları konusu özellikle roman ve öykülerde daha çok işlenmeli, toplumsallık yeniden ön plana çıkarılmalı diye düşünüyorum.

VOLKAN HACIOĞLU: Cumhuriyet edebiyatı Batılılaşma hareketi içerisinde modernizmin başlangıcı olarak düşünülebilir. Cumhuriyet ideolojisi içerisinde şekillenen yeni şiir ve yeni edebiyat farklı söylem imkânlarını da beraberinde getirmiştir. Şiirde Orhan Veli ile başlayan yeni şiir hareketi eski söylem kalıpların kırılmasına yol açmıştır. Cumhuriyet ve edebiyat arasında karşılıklı bir etkileşim olmuştur. Bu etkileşimin, İlhan Berk'in "Cumhuriyet'in ilk yılları gibiydi yüzün" dizesinde tanımını ve anlamını bulduğu söylenebilir.

Foto: Ali Hikmet Varlık

HÜSEYİN PEKER: Cumhuriyet Kazanımları; Özgürlük, özgür yaşayış, düşünüş ve değişen ölçüler...

BAKİ AYHANT: Yeterince işlendi, özellikle 1925-50 arası edebiyatta bunun yetkin örneklerini görüyoruz. Reşat Nuri, Yakup Kadri, Halide Edip, Kemal Tahir, Faruk Nafiz Çamlıbel, Tecer, Dağlarca, Attilâ İlhan, Ceyhun Atuf Kansu vd. yer yer eleştirel de bakarak ciddi ve kapsamlı bir verim ortaya koydular. Bir devrimin edebiyatı devrimden önceki 25 yılda başlar, devrimden sonraki 25 yılda biter. Daha fazlası zorlama olur. Edebiyat, sanat daima yeni ufuklar ister. Bununla birlikte tekil arzular elbette her zaman vardır ve günümüzden, gelecekte bir edebiyatçı da o günlere dönüp yeni bir bakış açısıyla o temaları işleyebilir.

HİLMİ HAŞAL: Cumhuriyetin ilk yıllarında, kalabalığa (nüfusa) göre okur-yazar kişi oranı çok düşükmüş. Temel eğitim eksikliğinin giderilmesi öncelikliymiş. Şiirin, hikâyenin, yani edebiyatın, müziğin, el sanatlarının kurucu etkinliklere katkısı yadsınamaz elbette! Zorlukların yoğunluğu dönemin atmosferini belirlemiş. Cehaleti ve yoksulluğu, gerici dogmayı yenmek için yürütülen okuma-yazma, bilinçlenme seferberliğine destek bakımından önemlidir Cumhuriyet atılımları! Ülkemizin yüz yıllık Cumhuriyet geçmişinde edebiyatın, kültürün gelişime, kalkınmaya payı olmuştur. Ekonomik, teknolojik atılımların eğitime, kültüre etkisi de yadsınamaz! Cumhuriyetin edebiyatla, edebiyatın cumhuriyetle bağları kesintisiz sürmüş ve uygarlaşma yolunda yararlı, verimli etkileşim görülmüştür. Bu, genel durum itibarıyla olumlu verilere ulaşır: Endüstri devrimleri, teknoloji ve ekoloji atılımları, kuşkusuz bilim-kurgu edebiyatına yansımış, edebiyattan, sanattan hayata katılmıştır, az da olsa!

Cumhuriyet ve şiir söz konusu olduğunda bilinene, yazılmış tarihe bakılır. Türk şiirinin geçirdiği evreler, atılımlar, aşamalar elbette bilim çevrelerinin, akademinin ve şuaranın sorunudur. Ancak toplumsal bilinçlenme; duruş, düşünüş ve eyleyiş, zihin açıklığı, geniş ufuk ve aydınlanma iradesini gerektirir. Edebiyatın, sanatın rolü değerlidir o doğrultuda yol kat edebilmek için.

Günümüzden geriye bakılacaksa eğer, şu kadarı özet olarak not edilmeli derim naçizane: Günümüz Türk şiirinin, yeni yüzyıl döneminde çok başarılı, çok verimli bir süreçten geçtiği söylenemez! 85 milyonluk nüfus için eğitim de kültür de yetersiz ki sonuçta yoksulluk ve mutsuzluk diz boyu! O görülmez de şairlerin müzmin "ben" ve "büyüklük" hastalığı sürüp gider. Kapak kuşağından, kuşak kapağından Türk şiirine hükmettiğini sananlar aynı döngünün figürleridir. Bilmezler ki bencillik de boğulur er ya da geç! Çağdaş şiirimizin nankör ve nobran isimleridir çünkü adı lazım değil portreler! Ülkemizdeki diğer şairleri, özellikle gençleri küçümseyen malum popüler isimler, şiir medyasının baronları, Ağrı'da, Van'da, İzmir'de, Bursa'da, Sinop'ta, Samsun'da vd. kentlerde edebiyat üretenleri yok saysalar da, kalem-klavve özgürlüğünün, yapıt özgünlüğünün akışını durduramazlar. Kendimize ve gelecek edebiyatımıza, kıyıda kuytuda üreten edebiyatçılarımıza, özellikle gençlere güvenmeliyiz! Umut gençlerin bilgisinde, yeteneğindedir!

BÜLENT GÜLDAL: Hayattan, insandan yana olan edebiyatçılar Cumhuriyet'in değerlerini ellerinden geldiğince konu edindiler. Eğitimin ve öğretimin aksine okur, sözünü ettiğim edebiyatçıların eserlerinden öğrendi ve öğreniyor gerçekleri.

SENCER BAŞAT: Cumhuriyet kazanımları, edebiyatımızın bazı dallarının ön plana çıkmasına yardımcı oldu. Örneğin roman yüzyıllarca sonra edebiyatımıza modernleşerek girdi. Deneme türüyle tanışmak için de Cumhuriyeti beklememiz gerekiyordu. Şiirin yenileşmesi ve Arapça-Farsça esirliğinden kurtulması da Cumhuriyetin yenilikleri arasındadır. Tiyatro ile tanışmamız ve mektup gibi dalların ortaya çıkması da Dil Devrimi'nin getirileri arasındadır.

FURKAN ÇİRKİN: Özellikle Atatürk Dönemi Cumhuriyet Edebiyatı, kazanımları işledi. Edebiyat, yeni dallarla - bilhassa roman alanında- çok hızlı ilerledi. Yüz yıldır da birbirine çok şey katarak geldiler. (Son düzlükte bir tıkanma, tekrar, duraklama olsa da umudum var sonrası için)

ZELİHA AYPEK: *Pas geçti.*

DURAN ER: İşlenmiştir.

HASAN ULAŞ: Bana kalırsa Cumhuriyeti Tanzimat'tan bu yana almak gerekir. Rejimi Cumhuriyete eviren sancılar o zamanlardan başlıyor. 1950'lere kadar Cumhuriyet kendini anlatmak ve yerini sağlamlaştırmak adına kültür ve sanatı özellikle de edebiyatı bu günlere nazaran daha iyi kullanıyordu. 50'lilerden sonra bu bağ zayıflamaya başladı. 80'den sonra da iyiden iyiye hissedilir oldu. Benim gözlemlediğim; son yıllarda da kopmalar, kopartılmaya yönelik çabalar hızlandı. Ara ara alevlenen Türkçe edebiyat/Türk edebiyatı tartışmaları buna iyi bir örnek. Büyük ölçüde maksadın üzüm yemek olmadığını düşünüyorum.

Cumhuriyetin kazanımları yeterince işlenebildi mi? Hiç sanmıyorum. Nedenine gelince. Türkiye bugün ucundan kıyısından yakaladığı özgürlükleri, demokrasiyi, çağdaşlaşmayı elde edebilmek için Batı'nın ödediği ağır bedeli ödemedi. En başta bu coğrafyadan Cehennem'i satın alacak birini çıkaramadı.

Kendi Reform ve Rönesans'ını yaşayamadı. Ne yazık ki Cumhuriyet birçok alanda hızlandırılmış bir kurs olarak kaldı/bırakıldı.

Edebiyat özelinde konuşursak Cumhuriyet'in bize kattığı en büyük şey Harf Devrimi oldu.

YENER ÇETİN: İlk soru biraz daha akademik bir soru olduğu için onu benim yanıtlamam yakışık almayabilir. Edebiyatımızda konu çeşitliliği arttı. Edebiyat, halka daha kolay açılmaya başladı.

ALİHAN ÇETİNER: Cumhuriyet, edebiyatımızda da devrim yaratmıştır. Roman ve öykü alanında çok büyük isimler çıkmıştır. Batıya denk eserler verilmeye başlanmıştır.

Şiirde aruz ve hece ölçüsü bu dönemde terk edilip serbest nazma geçilmiştir. Ve evet özellikle Cumhuriyet'in ilk 50 yılında edebiyatımızda cumhuriyet kazanımları çok işlenmiştir. Köy romanları bunun güzel örneğidir.

KEVSER EKE: Her yeni dönemin getirdiği kavramlarla birlikte yeni içerik unsurları dahil oldu elbette. Biçimsel ve içeriksel özgürlüğün daha fazla olması çoğu dönemlerden farklı bir yapıyı gözler önüne serdi. Toplumsal ve sosyal etkileşimler de bunu etkiledi tabi ki.

MUZAFFER KETEN: Elbette cumhuriyetin kazanımları edebiyatımız için de işlendi. Onu asıl har vurup harman savuran siyasetçilerdi. Bu nedenle edebiyat insanları daha çok cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkılmamasını eleştiren romanlar, öyküler ve şiirler yazmak durumunda kaldılar. Toprak ağalığının nasıl da geri kalmışlığın bir göstergesi olduğunu anlatan romanlar yazıldı, din sömürüsüyle oy elde etmeye çalışan kasaba politikacılarının laiklik ilkesini nasıl çiğnedikleri yazıldı. Fabrikalarda işçilerin hangi yöntemlerle sömürüldükleri, fırsat eşitliğinden yararlanamayan yoksul çocuklarının 'parasız yatılı' sınavlarına neden asla geç kalmadıkları yazıldı. Gözaltılar, hapisane yaşamı ve işkenceler yazıldı. Bizim cumhuriyet tarihimiz aynı zamanda sistem eleştirisini edebi yapıtlarla işleyen bir tarihtir.

Her şeyden önce cumhuriyet, edebiyatımıza bir dil bilinci getirmiştir. Türkçe'nin değerli olduğu, sahip çıkılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu amaçla yüzyıllardır kullanılan ve çok az insanın anlayabildiği Arap harfleri kaldırıldı ve yerine Latin harfleri getirildi. Üstelik Latin harfleri olduğu gibi kullanılmadı, bazı değişikliklerle Türkçe'ye uygun biçimde restore edildi. Matematikte kullanılan birçok Arapça ve Farsça sözcüğe Atatürk tarafından Türkçe karşılık bulundu ve hâlen onları kullanmaktayız. Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumları açıldı. Yazı dili Arapça ve Farsça sözcüklerden mümkün olduğunca arındırılmaya çalışıldı. Okuma/yazma oranı arttığı için edebiyatçı sayısı da artmış oldu. Daha fazla kitap basılır ve okunur hale geldi. Yabancı eserler bu dönemde Hasan Ali Yücel'in talimatlarıyla Türkçe'ye çevrildi. Dünya edebiyatı böylece kitaplıklarımıza girdi.

Edebiyatımız ise Cumhuriyet'e birçok öykü, roman, şiir, tiyatro oyunu ve bir de Nobel Edebiyat ödülü vermiştir. Nazım Hikmet, Yaşar Kemal, Orhan Pamuk gibi şair ve yazarlarımız uluslararası düzeyde ülkemizi temsil etmişlerdir. Bu da cumhuriyete kültürel bir katkı olsa gerek.

BÜLENT BULUT: Yeterince tabi ki işlenemedi (Hâlâ özellikle Arapça- Farsça başta birçok yabancı dilden kelimeler çok yoğun var ve ne yazık ki birinci derecede edebiyatçıların vazifesi olmasına karşı yeni Türkçe kelimeler üretilemiyor, hayata sokulamıyor gibi geliyor bana)

Cumhuriyet başlı başına zihnimize ve kimliğimize yönelip ulus ve halk olmamızı sağladı.

Edebiyat da aynı şekilde Cumhuriyet'in temel yapı taşlarını oluşturup, millet ve devlet olmamızı, özgür bireyler olmamızı sağladı, bilincimizin yapı ve temel taşı oluşturdu. Tabi ki büyük bir vazife oluşturdu, Cumhuriyet kazanımlarının olmazsa olmazlarındandır.

MUSA ÖZ: Yeterince işlenmedi; devrimlerin iyi anlatılamadığı kanısındayım. Edebiyatımız, Özellikle Köy Enstitüleri etkisiyle ve H. Ali Yücel çevirileriyle yenilendi, zenginleşti ve çağımıza uydu. Edebiyatımız aracılığıyla ülkemizde aydınlar yetişti ve dilimizde sadeleşme sağlandı. En önemlisi, belli bir kesimde, sınıf bilinci oluştu.

Soru 7: Cumhuriyet edebiyatı, özellikle 80 sonrası müfredatta yeterince yer alıyor mu? Ders kitaplarına göz atıyor musunuz?

HÜLYA SOYŞEKERCİ: Cumhuriyete ait pek çok değer, 80 sonrasında durmadan tırpanlandı.

Ders kitaplarında, özellikle erken dönem Cumhuriyet devri edebiyatı biraz yer buldu; özellikle 1940'lara, 1950'lere kadar olan edebiyatımız ve yazarlarımıza yer verildi. 1950 sonrası edebiyatımız ve yaşayan yazarlarımız yeterince yer almıyor.

VOLKAN HACIOĞLU: Cumhuriyet edebiyatı tüm yönleriyle 80 sonrası müfredatta yer almıyor. Tüm yönleriyle derken alternatif tarih kurgusunun bir ihtiyaç olarak kendisini giderek daha fazla hissettirdiği bir durumdan bahsediyorum. Bir vesile ile kırtasiyeye gittiğimde raflardaki edebiyat ders kitaplarını şöyle bir karıştırmayı alışkanlık edinmiştim. Resmî tarih söylemi ister istemez bir perspektif getirir. Alternatif tarihlerin bu perspektifi genişleteceğini düşünüyorum. Şiirin alternatif tarihi nedir? Bize öğretilen ezberler nasıl bozulabilir? Roland Barthes'tan bir alıntıyla noktalayalım: "Dil hukuktur. Söylem onun kanunlarıdır. Her edebiyat bir iktidar yaratır." Günümüz şiir dilinin hukuku tetkik edildi mi? Söylem kanunları tespit edildi mi? Şiirde nasıl bir iktidar hüküm sürmektedir? Meşru şiir ve gayrimeşru şiir üzerine araştırmalar yapılıyor mu?

HÜSEYİN PEKER: Daha çok her iktidarın yönelimleri konusunda seçimler çoğalır kanısındayım.

BAKİ AYHANT: Liselere sık sık imza ve söyleşilere, atölyelere davet edildiğim için liseyle sıkı ilişki içindeyim. Hatta, Galatasaray Lisesi'nde salgın öncesinde 11 ve 12. sınıflara konuk öğretmen/öğretim üyesi olarak ders verdim. Lise edebiyat kitaplarımız söylediğiniz açıdan fena değil ama metinler üst üste yığılma hâlinde ve aşırı bir görsel kullanımı var. Oysa ders kitabı çocuğa her metni göstermeyi değil, sunduğu metinle başka metinlere yol almayı öğretmelidir. Yanı sıra, ders kitabında görsel kullanımı lise çağındaki bir çocuk için mümkün olduğunca düşük oranda olmalı.

HİLMİ HAŞAL: Kızımın ve torunumun kitaplarına göz attım: Edebiyat, hele modern edebiyat ne yazık ki okutulmuyor! Müfredat, çocuklardan ve uygarlıktan çok uzak!

BÜLENT GÜLDAL: Müfredatta yer bulan edebi ürünlerin aydınlanmaya katkısının olacağını sanmıyorum. Resmi politikayla uyumlu olanın hayata dair söyleyeceğine şüpheyle bakıyorum.

SENCER BAŞAT: 80 sonrası müfredatta yoğun bir şekilde aruz ölçüsü ve divan edebiyatı vardı. Sınavlarda aruz ölçüsü çözümlemeleri sorulurdu. Yakın dönem edebiyatçılarından ve kitaplarından bahsedilmezdi, edebiyat tarihi 1960'lı yıllarda bitirilirdi. Şu anda edebiyat ders kitapları müfredatı hakkında bilgim yok.

FURKAN ÇİRKİN: Tabii ki hayır. Evet arada göz atardım. Edebiyat müfredatı yeni nesilleri ne yazık ki edebiyattan, şiirden soğutacak bir müfredat. Bilgi yığma üzerine kurulu, sadece kümülatif bir müfredat. Ayrıca geçmişte takılı kalan, Cumhuriyet dönemini yeterince ve daha önemlisi bilgi yığmak yerine sevdirecek işlemeyen bir müfredat. Örneğin bir yazarın, bir şairin tüm kitap isimlerini ezberletmenin anlamı ne yazık ki yok. Ya da çok eski dönemlere takılı kalmanın. Bunlar çok daha yüzeysel geçilebilir ve bunun yerine Cumhuriyet döneminden çok iyi şiirler derinlemesine ve sevdirecek, zorlaştırmadan işlenebilir.

ZELİHA AYPEK: *Pas geçti.*

DURAN ER: Hele seksen sonrası, yer alması olanaksız gibi.

ÜNSAL ÇANKAYA: Eğitim sisteminin her gün biraz daha dinselleştirildiği günümüzde bu soru hayattan çok uzak. Ne 80 sonrasına ne de 80 öncesine gereken önem verilmediği net.

HASAN ULAŞ: Türkçe öğretmiyoruz ki edebiyat öğretebilelim.

YENER ÇETİN: Yeterince yer almıyor ama alması da gerekmiyor. Mühim olan zaten nitelikli metin değil mi?

ALİHAN ÇETİNER: Lise zamanından sonra pek bakmadım. En son baktığımda da yer almıyordu. Alsa da 3-4 isim vardı.

Bu konuda kitaplar pek güncellenmiyor ve isimler seçilirken çok objektif olunmuyor.

KEVSER EKE: Cumhuriyet edebiyatı, müfredatta yeterli derecede ele alınıyor olsa da belli bir sınav anlayışı olduğu için bulunan yazar ve şairlerin yeterli kavrandığını düşünmüyorum. Sınav odaklı bir çalışma oluyor. Tabi ki 80 sonrası daha detaylandırılabilir.

MUZAFFER KETEN: Evet, zaman zaman ders kitaplarına baktığım oluyor. Bazı test soruları veya soru amaçlı kısmen alınan parçalar dışında 80 sonrası edebiyatımızın ders programlarında yer aldığını görmedim.

BÜLENT BULUT: Ne yazık ki yeterli değil ve tamamen ezbere dayalı sistem devam etmektedir.

Yukarıda saydığımız Türk Edebiyatı klasikleri okutulmadığı sürece -Afet İnan/Medeni Bilgiler ve Atatürk'ün el yazmaları, Nutuk- müfredatta mecburi ders olarak olmadığı sürece her geçen gün milli edebiyatımız ve eğitimimiz de gerilemektedir.

MUSA ÖZ: Ders kitaplarında çağdaş, modern edebiyat ne yazık ki yeterince yer almıyor. Öğrencileri heyecanlandıran, tat veren, besleyen şiirler ve düzyazı parçaları olmalı ders kitaplarında. Güzellik bilimi oluşmalı öğrencilerde; estetik ve sanat beğenileri gelişmeli.

Soru 8. Kendi kuşağınız dışında cumhuriyetin hangi kuşağı içinde yer almak isterdiniz?

HÜLYA SOYŞEKERCI: 1950 Kuşağı içinde yer almak isterdim.

VOLKAN HACIOĞLU: Poetika bakımından değil, konjonktür bakımından söyleyecek olursam: kırk kuşağı. Acılı kuşak. O dönemin nostaljisi farklı bir hava yaratıyor. Bu kuşağın karakteristik temsilcisi bana göre Mehmed Kemal'dir. Hattâ *Acılı Kuşak* adlı kitabı vardır. Cumhuriyet gazetesindeki bürosuna gider kendisini ziyaret ederdim. İkinci Yeni, Kırk Kuşağı ile de sağlam bir hesaplaşmaya girişmiştir.

HÜSEYİN PEKER: *Pas Geçti*

BAKİ AYHANT: 1923-1940 arası kuşakta, sembolizmin ve fütürizmin aynı anda Türk şiirinde yol aldığı günlerde...

HİLMİ HAŞAL: Kuşak veya birbirinin devamı sayılır mı, kesin yanıt vermek zor ama: Oktay Rifat, Orhan Veli, Turgut Uyar, Melih Cevdet, Edip Cansever ile aynı ortamda nefes almayı arzu ederdim...

BÜLENT GÜLDAL: Önemli olanın 'yazmak' eylemi olduğunu düşünüyorum. Tekrara düşmeden, estetikten ödün vermeden çoğalmak işimiz olmalı. Bu bağlamda zaman, edebiyatçıyı bir vitrine yerleştirir elbet.

SENCER BAŞAT: Şiirde "Garip" kuşağında, romanda "Köy Romancıları" kuşağında.

FURKAN ÇİRKİN: İkinci Yeni.

ZELİHA AYPEK: Bulunduğumuz çağ, bizden önceki kuşakların yazarlarını/ şairlerini izleme olanağı yakaladığımız, onların edebi üsluplarını kıyaslayarak yeni anlayışlar oluşturma bakımından feyz aldığımız, coşkulu, zengin bir o kadar da özgün eserler ortaya koymak bağlamında bereketsiz, kısır bir çağ. İkinci Yeniler olarak adlandırılan kuşakta yer almak isterdim.

DURAN ER: Seksen sonrası dışında Kırk Kuşağı, Altmış Kuşağı ve 78 Kuşağı; hepsinde ben ve biz varız.

ÜNSAL ÇANKAYA: Ülkemin değerlerine sahip çıkmanın, acılarını görmenin de sadece bir kuşağa mal edilmesini doğru bulmuyorum. Toplumcu şair bile bu anlamıyla sınırlayan bir tanımlama... Bu yüzden "Hissettiğimi olduğu gibi yazan biriyim, herkesçe de böyle bilinmeyi istemek hakkım." diyebilirim. Kuşaksız, bağısız, bağlantısız, koruyucu, kollayıcısı olmadan var olan biri olarak diyorum ki sonuç olarak, "Ben herhangi bir kuşakta adı anılan biri değilim, herhangi bir kuşağa dahil sayılmak da istemedim hiç. Yine de edebiyat tarihi ilerde bir gün bir yere konumlandırırsa çoktan gittiğim bu dünyada adım bir şekilde anılmış işte, bir süreliğine de olsa ölümden önce bilinmesem de sonraya kalabilmişim" derim oralardan bunu görmek mümkünse. İçten selâmlar yolluyorum her zorluğa karşın edebiyata gönül veren tüm insanlara.

HASAN ULAŞ: 1920/1960 arası ilginç bir deneyim olurdu.

YENER ÇETİN: Herhalde yer almak istemezdim. Kendi kuşağımın olduğundan da şüpheliyim.

ALİHAN ÇETİNER: Yani zor bir soru. Zira dışarıdan bakıp şu olsun demek kolay. Ama yaşamadan bilemeyiz. Ben en iyisi yerimde kalayım :))

KEVSER EKE: 80 sonrası

MUZAFFER KETEN: 1950-60 kuşağı bana uyardı aslında. Yani, İkinci Yeni'nin çok etkili olduğu dönem.

BÜLENT BULUT: 1923- 1938

MUSA ÖZ: İkinci Yeni

Ortadoğu'da yaşanan dramı, her türlü açlık ve sefaleti oluşturan durumu, her türlü ayrımcılığı kınıyoruz.

9.Edebiyatımız ne kadar halka yakın, halkımız gerçekten ne kadar edebiyatla ilgili? Dünya edebiyatları ile kıyaslandığında arada uçurum mu var yoksa pek fark yok mu? Geçmişe göre daha mı iyiyiz?

HÜLYA SOYŞEKERCİ: Halka yeterince yakın bir edebiyatımız olduğu kanısında değilim.

Halk, ne yazık ki günlük sorunlarının ve kaygılarının içinde yaşadığından dolayı hayatında edebiyata ve sanata yeterince yer veremiyor. Özellikle gelişmiş ülkelere kıyasla halkımızın edebiyata ilgisi yeterli değil.

VOLKAN HACIOĞLU: Edebiyat ve toplum sürekli değişen ve dönüşen dinamikler üzerinde hareket eden bir bileşkedir. Ortalama olarak bakıldığında halkın ilgisi açısından geçmişle bugün arasındaki farkın fazla bir standart sapmaya işaret ettiğini zannetmiyorum. Stendhal'ın meşhur deyişiyle edebiyat her zaman "mutlu azınlık" olarak tabir edilen belirli bir kitleye hitap etmiştir. Onuncu ölüm yıldönümünde sosyal medya hesabımda Seamus (*) Heaney (d. 13 Nisan 1939- ö. 30 Ağustos 2013) ile ilgili bir anekdota yer vermiştim. 1960'larda Dublin'deki bir kitapçıda bir okur Seamus Heaney'nin o sıralar yeni çıkmış olan *On Bir Şiir* adlı 1965 tarihli ilk şiir kitabını (aslında bir kitapçıktır) sorar. Kitapçı risalenin ellerinde olmadığını söyler. Tam o anda kitabı soran okurun omuzuna bir el dokunur. İrlandalı şair Şehmus'un elidir dokunan. "Ben Heaney," der. "Dışarıda arabamda sorduğunuz kitaptan bir kutu kadar var." Nassau Caddesi'ne park etmiş klâsik bir Volkswagen'den şiir risalesinin bir nüshasını getirir ve imzalar. Bu anekdotu daha sonra şiirleştirdim. Seamus Heaney gibi dünya şiirine yön veren bir şair bile kendi şiir kitabını kitapçılara kendisi dağıtıyor. Okur ilgisi ise tesadüfen karşısına çıkan bir sürpriz olarak kendini gösteriyor. Belki o tesadüf olmasa şiir kitabının sorulduğundan haberi bile olmayacak.

(*) Türkçede 'Şehmus' olarak bilinen isim.

HÜSEYİN PEKER: Her dönemde halk ekmek derdinde, geçim telaşında olmuştur. Edebiyat biraz da ekonomik olarak belini doğrultmuş, yeteneği gelişen kişilerde yerini bulmaktadır. Bu konuda halka da çok yüklenmemek gerekir. Daha çok birbirini okuyan bir kitlenin gelişmesinin ortaklarıyız. Yetenekliler çoğaldıkça okur alanımız da çoğalıyor. Üniversiteli gençler, meraklılar derken bu kitlenin de azımsanmayacak sayılara ulaştığını söylemek mümkün.

BAKİ AYHANT: Bunun için sıkı bir edebiyat sosyolojisi araştırması yapmak lazım, o da maalesef yapılmış değil. Ben sadece kendi izlenimlerimi aktarabilirim. Edebiyat ile halk arasında kopukluk var ama bu iş genellikle böyledir çünkü edebiyatçılarımız kendilerini geliştiriyorlar halk ise hep aynı noktada. Modern edebiyat halkın ilgisini çekmiyor, geniş kitle o seviyelere çıkma çabası göstermiyor. Türkiye'de yaşamak, halk olmak zor. Sık sık ekonomik kriz yaşayan, sürekli geri ülkelerden göç alan, politik çekişmelerin tükenmediği, nüfus planlaması yapılmayan bir ülkede halkın aşama aşama gelişmesi mümkün değildir. Her on yılda bir geriye sarıp oradan başlarız. Yine de halkın bir kesimi, işte okul yüzü gören ve eğitim alanlar diyelim, liseden sonra eğer üniversiteye de gidiyorsa kitap okumaya, belli yazarlar üzerinden de olsa güncel edebiyatı takip etmeye eğilimli olabiliyor. Bunun oranı ise ne yazık ki çok düşük.

HİLMİ HAŞAL: Geçmişe göre daha kötü, insanların edebiyatla bağı kopuk. Sanata, şiire, edebiyata kitlesel katılım olanaksızdır. Ekonomik, sosyolojik, genel kültür düzeyi iyi değil çünkü! Halkımızın, yani büyük çoğunluğunun, okumak, estetik haz almak, karakteristik öğeler ve incelikler öğrenmek umurunda değil! Bireysel gelişimini, bilinçlenmeyi önceleyen arayış çabası ve anlayışı yok! Dünya Edebiyatı, Türkiye Edebiyatı aydınlık bireyler için yeterince verimli oysa! Avrupalı, Asyalı uygarlık temsilcisi yurttaşlar hâlâ okuyor. İnternete rağmen okuyor. Dünyanın değişik ülkelerini gezme fırsatım oldu: Gençler, öğrenciler, özellikle kadınlar okuyor... Toplu ulaşımında, metrolarda elinden kitabını bırakmayan gençler gördüm! Bizde temel sorun, öncelikle akademi ortamının ve entelektüel bireylerin, dahası yazarların, şairlerin iyi okur olmamasıdır. Okur yok ne yazık ki? Birbirini okumayan, görmeyen, dışlayan, ötekileştiren acımasız bir çevrede yaşıyor, ne yaşıyorsa!

Günümüzün çok ünlü ve de kendini dev aynasında gören bazı şairler hem birbirinden uzak hem şiir okurundan. Hem genç şairlerden hem de güncel ve de evrensel insanlık dertlerinden uzaktırlar.

Dertsiz ve erdemsiz “ben” zırhında zirvelere yürürler. Ne yazık ki sevgisiz, saygısız tavırlarıyla şuara meydanını zehirlenmektedirler. Şöhret ve şölen budalasına dönüşüp “ego” nedeniyle kendinden başka kimseyi tanımaz, okumaz, şiir dünyasına katkı sunmazlar. Sunamazlar! “Büyük Şair!” sanırlar kendilerini, sanal cisimlerini “rant” nesnesi yapıp avunurlar. Okuru da küçümseyen zavallı meşhur şahıslar salınır ortalıkta. Belediyeleri, dernekleri, vakıfları, üniversiteleri rant kapısı bellemiş olmaktan memnundurlar!

BÜLENT GÜLDAL: Geçmişe göre iyi olduğumuz söylenemez. Hasan Ali Yücel döneminin Tercüme Dergileri'nin yerini alabilecek bir yayını olmadı kültür politikasının. Sadece okur yazar olanın, edebiyata gönül vermesi, kitaplar arasında dolaşmasını düşünmek olası değil. Bu durum yine eğitim, öğretim politikamızla ilintili.

SENCER BAŞAT: Edebiyatımız halka uzaktı ve hâlen çok uzak. Yaşını almış bir nesil hâlen bir şekilde şiirle ilgileniyor. Yeni nesil ve akımlar ise genelde kısa öykü ve roman okuyorlar. Genel olarak kütüphanelerden, kitaptan ve yazardan uzak bir yaşam sürüyor halk. Edebiyat, edebiyatçı, kitap ve halk bütünleşmesi, genel eğitim seviyesinin niteliği doğrultusunda düşük. Okunmadığını ve/veya anlaşılmadığını düşünen/yazan şairler/yazarlar, halka karşı ne kadar anlaşılabilir olduklarını sorgulayamıyorlar. Anlaşılabilme kaygısı anlatabilme kaygısını aşamadı yazar ve şair boyutunda. Gültan Akın'ın dediği gibi “Aynı dille konuşuyor / Aynı dili konuşmuyoruz”

FURKAN ÇİRKİN: Edebiyatımız halka yakın değil. Halkımız edebiyatla ilgili değil. Arada uçurum var. Geçmişe göre daha kötüyüz.

ZELİHA AYPEK: Altyapının üstyapıyı belirlediği sosyo-ekonomik teoriye göre bakarsak olaya, halkımızın öncelikli karşılanması gereken ihtiyacı kesinlikle edebiyat veya sanatın diğer dalları değil. Ekonomik krizler, işsizlik artışı, hayat pahalılığı, sosyal gelir dağılımındaki adaletsizlik, eğitim sistemindeki gerileme gibi pek çok sebepten dolayı, kitap satın alıp okumak veya almadan dijital ortamda okumak lükse giriyor. Fransa’da mesela, otobüs, tramvay gibi toplu taşıma araçlarında veya duraklarda beklerken elinde kitabı, kendisini çevresindeki kalabalıktan zihnen soyutlayabilmeyi başaran pek çok insana rastlayabilirsiniz. Türkiye’de şu anki durum nedir yorum yapamam ancak gençlerde -tüm dünyada- okuma güdüsünü sabote eden dışsal uyarıcılar çok fazla -yetişkinler için de geçerli bu durum. Bu aslında evrensel, kolektif bir sorun. Dilsel simgelerden görüntüsel simgelere geçiş çağı.

Okuma bilincini kazanabilmek bireysel düzlemde gerçekleşiyor genelde. Bu konuda eğitim sistemi yetersiz. Yine de yeni kuşak öğrenmeye – ister okuma yoluyla ister YouTube gibi sosyal platformlarla olsun- hevesli ve cesaretli.

DURAN ER: Popüler edebiyatın dışında gerçek edebiyata yakınlığı klasik batı müziğine yakınlığı kadar gibi geliyor bana. Köylerden, kasabalardan değil İstanbul’dan, Ankara’dan rastgele yüz kişiye on şairimizin, on romancımızın adlarını söyler misiniz diye sorsak; nasıl yanıtlar alabiliriz acaba?

HASAN ULAŞ: Türkiye, insanların kendi dışında başka bir şeyle meşgul ve alakadar olmasına pek müsaade etmiyor. Türk insanı, ben bildim bileli geçimle seçim arasına sıkışıp kaldı. Öyle olunca ekmekten gayrisi “edebiyat parçalamak” gibi geliyor insanlara. “Beyim diyor, bizim yolumuz, köprümüz, çeşmemiz yok; kitaplığı ne yapacağız? Anlatıyorum ona: Eğer kitaplığınız olursa, yolunuz, çeşmeniz, köprünüz de olur!” Fakir Baykurt- Eşekli Kütüphaneci

Bunu anlamakta ve anlatmakta yeteri kadar başarılı olmadık. Dünya? Hangi dünya? Aşağıya bakıp şükredeceğimiz, yukarı bakıp haset edeceğimiz dünya mı? İyi miyiz kötü müyüz hâlimizden belli değil mi?

YENER ÇETİN: Eğilim, moda olandan yana. Bence bu durum, başka dünya ülkelerinde de böyle. Edebiyatımız halka yakın ama halkımız edebiyat(ımız)a ne kadar yakın? Kuşkusuz, geçmişe göre daha ilerideyiz!

ALİHAN ÇETİNER: Her zaman roman ve öyküye daha fazla ilgi vardı hâlâ öyle. Halkın edebiyata rağbeti de bence değişmedi. 40 milyonluk ülkede yüzde 10'sa, 80 milyonluk ülkede de yüzde 10! 70'lerde Attîlâ İlhan'ın bir yazısını okudum. Şiir kitapları 300- 500 satıyor, en baba isimler bile 1000'i zor buluyor. Şimdiki durum da aynı.

Yurt dışını çok bilemiyorum. Orada yaşayan akraba veya arkadaşlardan öğrendiğim, orada da durumun hemen hemen aynı olduğu.

KEVSER EKE: İyilik ve halka yakınlığı ayrı ele almak gerektiğini düşünüyorum. Halka yakınlık olarak ne kadar yakın olmak gerekli, sorusunun sorulması gerekir. Bu nedenle edebiyat, kendi eğiliminde sanat eseri oluşturmali, halk bundan istifade edebilmelidir.

Dünyada edebiyat konusunda kaliteli örneklerimizin olduğunu düşünüyorum. Şiir ve roman konusunda kendini yenileyen biçem ve içeriğin olması özgünlüğü güçlendirse de maalesef günümüz şartlarında kitap yazmış olmak sadece paraya bakabiliyor. Okuyucu ve yazar kriterinin azlığından kaynaklı kaliteli eser bulmak zorlaşabiliyor.

MUZAFFER KETEN: Bu konu ezelden beridir konuşulur, tartışılır. Bir sonuca bağlandığını görmedim. "Halka yakın olmak" nedir, bundan ne anlamak gerekir bilemiyorum. Şair / yazar gökten inmemiş, buraya Atlantis'ten filan da gelmemiştir. Beslendiği kültürün dilini kullanır; yaşadıklarını, çevresinde gördüklerini, kendisine aktarılanları sentezleyerek yapıtını oluşturur. Bunu yaparken 'Halka yakın olsun' diye düşünmez. Sonunda yapıtın halka yakın olup olmaması halkın kendi sorunudur. Örneğin "Anayurt Otel" kişisel olarak Zebercet'in sıkıntılarını, iç dünyasını, sevgisiz ve tekdüze geçen günlerini anlatır, toplumun genelini anlatmaz. Şahsi bir konuyu işlediğine göre roman halktan uzak mıdır? Bence değildir. Halkın alt sınıfından bir adamın dramıdır bu. Toplum da zaten tek tek insanlardan oluşmuyor mu?

Ancak her şeye rağmen halkımız edebiyat dünyasına uzaktır. Popüler yazarlar çok okunur, evet, imza günlerinde önü sıra upuzun kuyruklar oluşur. Fakat genel anlamda istatistiklere baktığımızda durum kötü, hele de şiirde temelli felakettir. Herhangi bir kitapçıya gittiğinizde şiir raflarına bakmak isterseniz Cemal Süreya, Nazım Hikmet, Edip Cansever, Hasan Hüseyin, Can Yücel...vb. dışında şiir kitabı bulmanız çok zordur. Yayınevleri basmak istemez, okurlar almak istemez. Yine de her yıl binlerce kitap yayımlanır. Ülkede bir avuç okur vardır, her şey nicel olarak azınlıkta kalan o insanların yüzü suyu hürmetine yürür.

Elbette Dünya Edebiyatı'nda da okur sayısı azalma eğilimi gösteriyor. Bunun nedeni, görsel olanın öne çıkması, sinema ve internetin görece kitabın yerini aldığı yanılgısıdır.

Geçmişe göre daha mı iyiyiz? Öncelikle basım teknikleri konusunda kesinlikle daha iyiyiz. Teknoloji hızla gelişiyor, her alanda olduğu gibi yayın dünyası da bu yeniliklerden payını alıyor. Fakat okur konusunda bu kadar iyimser olamayız. Nüfusumuza göre bir orantı kurarsak hâlimizin içler acısı durumu açığa çıkar. İnsanlar çoğunlukla okumayı değil, seyretmeyi ve konuşmayı seviyor. Ama bu eskiden de böyleydi. Paniğe hiç gerek yok.

BÜLENT BULUT: Geçmişe göre bence daha geri durumdayız; özellikle ilk Cumhuriyet yıllarından - 1960 ihtilallerine kadar olan dönemden

MUSA ÖZ: Geçmişe göre elbette iyiyiz. Nâzım, Dağlarca, Yaşar Kemal, O. Kemal, N. Cumalı, C. Külebi, A. İlhan, Garip ve İl. Yeni şairleri, Oğuz Atay, Alover, S. Bolat, Özdemir İnce, M. Demirtaş, S. Dölek, Ferit Edgü, Erdal Öz, Gülten Akin, Gonca Özmen, Nilay Özer, Cevahir Bedel ve daha sayamadığım niceleri. Bu yazarları, bu şairleri kaç kişi okuyor? İyi şairlerimiz ve iyi yazarlarımız var ama iyi bir eğitim sistemimiz olmadığı için, insanlarımız okumaya yönelmedi. Okuma bilinci veremedik. Okuma oranları belli bölgelerde yoğunlaşmış durumda, nerdeyse iç bölgelerde ve doğuda okuyan yok; okuyanların da büyük bir bölümü din içerikli kitaplar okuyor.

Geçmişimiz pek parlak sayılmaz. Batı ve Rus Edebiyatı hatta İran büyük şairler ve yazarlar yetiştirirken, bizde bir Yunus, bir Karacaoğlan sayabileceklerimiz bir de Pir Sultan. Cumhuriyetten sonra iyi şairlerimiz ve iyi yazarlarımız ortaya çıkmıştır. Özellikle dünya edebiyat çevrelerinin, İl. Yeni'ye yeterli değeri vermediğini, haklarının yendiğini düşünüyorum. Eğer İngilizce yazsalar, dünyanın her yerinde okunurlardı.

Soru 10: Eğer şairseniz kendiniz dışında- sizce cumhuriyete en yakışan şair kim?

HÜLYA SOYŞEKERCİ: Nâzım Hikmet.

VOLKAN HACIOĞLU: Fazıl Hüsni Dağlarca

HÜSEYİN PEKER: Ülkenin yüzünü ön plana çıkaran sanatçı ve edebiyatçılar öndedir her zaman: Yaşar Kemal, Nazım Hikmet, Cemal Süreya, Orhan Pamuk, Nuri Bilge Ceylan...

BAKİ AYHANT: Dağlarca, Nâzım Hikmet, Attilâ İlhan

HİLMİ HAŞAL: Kişinin kendini bir yere, konuma koyması, unvan atfetmesi olanaksızdır... Vurgulamak gerekir ki Cumhuriyet'in şairi, dünyanın da büyük şairi, 'büyük insanlığın' şairi Nâzım Hikmet'tir. Kanımca, tartışmasız hümanizması, evrensel değerleri savunan felsefesi, yapıtlarıyla ve adıyla sonsuza dek yaşayacaktır.

BÜLENT GÜLDAL: Bu konuda bir ayırım yapmak acımasızlık olur. Çok güzel şairler, şiirler var.

SENCER BAŞAT: Fazıl Hüsni Dağlarca

FURKAN ÇİRKİN: Cumhuriyet, tüm dünyayı dize getirmiş İngiliz'lere karşı, kapitalist emperyalistlere karşı, onların içindeki işbirlikçileri padişah ve artıklarına karşı, doğudaki işbirlikçileri ümmetçi Arap'lara karşı, "Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavara", "kimi Hindu kimi yamyam kimi bilmem ne belâ" tüm dünyaya karşı anti-kapitalist, anti-emperyalist muazzam bir direniş ve zafer demektir. Bu nedenle birbirine zıt gibi görünse de Cumhuriyet; (baştaki, ortadaki ve sondaki) şu üç şapkalı A'nın toplamıdır:

Âkif, Nâzım, Attilâ İlhan

ZELİHA AYPEK: Gülten Akin

DURAN ER: Cumhuriyete yakışan şairlerimizin sayısı çoktur ama yüzyıllık cumhuriyetimizin erkte olanlarının, yöneticilerinin şairlere, şiire yakışanı kaç tanedir acaba?

ÜNSAL ÇANKAYA: Cumhuriyet ile özdeş şair tektir. Nâzım Hikmet Ran. Onu ayrı bir soruda sıralamaya koymak içime sinmez. Yanıtlara ek olarak şunları demeliyim: Bence bunlardan çok; ülkenin, dilin nereye gittiği konusu ile ilgileniyor mu insanlar, yurttaşları oldukları ülkenin dilini tüm kuralları ile biliyorlar mı ve bildiklerini doğru kullanıyorlar mı gibi kişisel hesaplaşmalar yapmalarını isterim. En basit yazım kurallarını bilmeyen ve kendini yazar olarak tanımlayan nice insanı gördükten sonra.

HASAN ULAŞ: Mehmet Akif Ersoy, Nazım Hikmet, Âtilla İlhan, Fazıl Hüsni Dağlarca

YENER ÇETİN: Nâzım Hikmet ve Fazıl Hüsni Dağlarca diyebilirim.

ALİHAN ÇETİNER: Nâzım Hikmet. Çünkü cumhuriyet devrimine yakışan bir devrimle hece ve aruzu devirdi. 835 Satır kitabıyla Türk Şiiri'ne yeni bir soluk getirdi. Daha sonraki eserleriyle Türk Şiiri'ne ve şairine yol gösterdi. 835 Satır'ın yayınlanması Türk Şiiri için bir milattır.

KEVSER EKE: *Pas geçti.*

MUZAFFER KETEN: Ceyhan Atuf Kansu

BÜLENT BULUT: Bana en göre Cumhuriyete en yakışan Nazım Hikmet

MUSA ÖZ: Dağlarca ve Cemal Süreya **İNSTAGRAM:** @dilnehri **TWİTTER/X:** @dilnehri

Foto: Furkan Çirkin

Arka kapağımıza, buraya uygun fiyata etkili reklam alınır. Ayrıca ziyaretçi sayısı her geçen gün artan sitemize de reklam alınır.

Kitabevi, Yayınevi, Kitap, Dergi, Gazete, Kafe, Kitap-Kafe, Eğitim Kurumlarına ekstra indirim yapılır.

Restoranlar, yiyecek ve içecek işletmeleri, marketler, gıda firmaları ve ürünleri, ev dekorasyonu, beyaz ve elektronik eşya, mobilya reklamları da öncelenir.

Reklama aracı olanlara komisyon ödenir.

İletişim:mucahit-aygoren@dilnehri.com